

28.8.2006/2169 HFD:2006:59

Vattenhushållningsärende - Byggande i vattendrag - Bro - Brobank - Utsikt - Landskap - Fastighet - Område utanför fastigheten - Enbart till utsikten hänförligt men - Förlust av förmån - Men - Ersättningsgill förlust - Vattenområde - Strand - Fritidsbostad

Diariennr: 104-107/1/06

Givet: 28.8.2006

Liggare: 2169

Ett enbart till utsikten över landskapet hänförligt men, som uppstår till följd av förändringar som äger rum endast utanför fastighetens område, ansågs medföra bestämmande av ersättning med stöd av 11 kap. 3 § 1 mom. 2 punkten i vattenlagen endast i det undantagsfallet att ägaren vid en helhetsbedömning av förhållandena visar sig ha en rättsställning som är skyddad mot förändringar i landskapet. Vid prövningen av denna fråga skall vikt läggas vid fastighetens avstånd till förändringen i landskapet, användningen av markområdet i fråga samt de övriga förhållandena på området, innehållet i en plan som avses i markanvändnings- och bygglagen, såvida fastigheten eller dess närliggande områden omfattas av en sådan, samt övriga förutsättningar för ändrad markanvändning. Dessutom skall vikt läggas vid förändringens styrka, omedelbarhet och oväntade karaktär.

Tillstånd för byggande av bro och brobankar i ett sund beviljades i enlighet med 2 kap. i vattenlagen. Omständigheterna tydde på att bron och brobankarna skulle komma att ha en menlig inverkan på utsikten från fritidsfastigheten H. Med hänsyn till omständigheterna och utredningen om fastigheten H, broprojektet och dess verkningar samt de övriga förhållandena på området, kunde ägarna till fastigheten inte anses ha någon sådan skyddad rättslig ställning att i vattenlagen föreskrivna förutsättningar för bestämmande av ersättning åt dem undantagsvis skulle föreligga.

11 kap. 3 § i vattenlagen

Lyhennelmä suomeksi

Tillståndsansökan och behandling i miljötillståndsverket

A tillsammans med 128 andra (som nedan även kallas sökandena) har 28.2.2000 vid Västra Finlands vattendomstol anhängig-gjort en ansökan om tillstånd till byggande av en bro (bro 1) och därtill hörande brobankar i sundet Tomsäcken mellan Häggören och Kalvskäret i Övermalax by i Malax kommun, en bro (bro 2) i Sandgrundsströmmen mellan Tobaksrullen på Kalvskäret och Bärgrund på Skinnarslandet i Övermalax by i Malax kommun och en bro (bro 3) i kanalen mellan Stolparsgrund i Algrundet i Yttermalax by i Malax kommun. Sökandena har också anhållit om ständig nyttjanderätt till de för broarna och därtill hörande brobankar erforderliga vattenområdena.

I stället för Västra Finlands vattendomstol har 1.3.2000 grundats Västra Finlands miljötillståndsverk.

Västra Finlands miljötillståndsverk har enligt 16 kap. 6, 7 och 8 § i vattenlagen tillkännagivit ansökan med kungörelse i miljötillståndsverket och i Malax kommun samt berett tillfälle att under tiden 7.6.-7.7.2000 anföra påminnelser, yrkanden och åsikter med anledning av ansökan.

Västra Finlands miljöcentral, Österbottens arbetskrafts- och näringscentral, miljönämnden i Malax kommun, Malax kommun, D, Över- och Yttermalax gemensamma samfälligheter, L, D, E, O, C och hans hustru, M, N, J och sexton andra privatpersoner har anfört påminnelser och yrkanden med anledning av ansökan.

Sökandena har 23.10.2000 inlämnat sin förklaring med anledning av påminnelserna och yrkandena samt kompletterat sin ansökan med bl.a. ändringar till planerna för bro 1 och bro 2.

Miljötillståndsverket har efter komplettering av ansökan på nytt enligt 16 kap. 6, 7 och 8 § i vattenlagen tillkännagivit den ändrade ansökan med kungörelse i miljötillståndsverket och i Malax kommun och berett tillfälle att under tiden 8.12.2000-8.1.2001 anföra påminnelser, yrkanden och åsikter med anledning av ansökan.

Västra Finlands miljöcentral, Österbottens arbetskrafts- och näringscentral, Bottniska vikens sjöfartsdistrikt, miljönämnden i Malax kommun, D, N, C och hans hustru, J, Över- och Yttermalax gemensamma samfälligheter, L, M, O och aderton andra privatpersoner har anfört påminnelser och yrkanden med anledning av ansökan.

Sökandena har 21.5.2001 inlämnat sin förklaring med anledning av de ovan nämnda påminnelserna och yrkandena samt kompletterat sin ansökan med en utredning av den nytta och skada som företaget medför.

Miljötillståndsverket har, efter att ansökan kompletterats med utredning om nytta och skada, i enlighet med 16 kap. 9 § i vattenlagen tillkännagivit utredningen de i ärendet delaktiga som framgår av handlingarna och berett tillfälle att under tiden 12.6.2001-22.8.2001 anföra påminnelser, yrkanden och åsikter med anledning av ansökan.

Miljönämnden i Malax kommun, kommunstyrelsen i Malax kommun, M, O samt B och hans hustru, N och åtta andra privatpersoner har anfört påminnelser och yrkanden med anledning av ansökan.

Miljötillståndsverket har 6.11.2001 förrättat besiktning på broplatserna. Besiktningsprotokollet har fogats till handlingarna i ärendet.

O samt B och hans hustru samt åtta andra privatpersoner har efter besiktningen anfört påminnelser och yrkanden.

Sökandena har 13.11.2001 inlämnat sin förklaring med anledning av de ovan nämnda påminnelserna och yrkandena.

Sökandena har 22.11.2001 kompletterat ansökan.

B har 25.1.2002 tillställt miljötillståndsverket en påminnelse.

Sökandena har 10.5.2002 ytterligare kompletterat ansökan bl.a. med ändring till planen för bro 1 samt anhållan om tillstånd att utföra muddringsarbeten i Tomsäcksströmmen.

Miljötillståndsverket har, efter att ansökan kompletterats, tillkännagivit utredningen de i ärendet delaktiga som framgår av handlingarna och berett tillfälle att under tiden 9.10.2002-8.11.2002 anföra påminnelser, yrkanden och åsikter med anledning av ansökan. Kungörelsen har särskilt tillsänts de myndigheter och i ärendet delaktiga som framgår av handlingarna.

Västra Finlands miljöcentral, miljönämnden i Malax kommun, K, J, Över- och Yttermalax gemensamma samfälligheter, Malax fiskelag, O samt C och hans hustru, M, D, N, brandverket i Malax kommun, L och 133 andra privatpersoner har anfört påminnelser och yrkanden. 36 personer har i sina påminnelser förklarat sig tillhöra sökandena i ärendet och framfört att tillståndet skall beviljas.

Sökandena har 10.12.2002 inlämnat sin förklaring med anledning av de ovan nämnda påminnelserna och yrkandena.

Västra Finlands miljötillståndsverks beslut 24.10.2003 nr 53/2003/3

Västra Finlands miljötillståndsverk har i sitt beslut som processuellt avgörande konstaterat att beslutet enbart berör byggande i vattendrag i enlighet med 2 kap. i vattenlagen och har inte upptagit till prövning de påminnelser och yrkanden som berör vägarna till brobankarna och broarna.

Miljötillståndsverket har beviljat tillståndssökandena tillstånd till byggande av en bro med därtill hörande brobankar mellan Häggören och Kalvskär (bro 1) samt muddring av vattenområdet i sundet Tomsäcken samt tillstånd till byggande av en bro i sundet mellan Tobaksrullen på Kalvskär och Bägrund på Skinnarslandet (bro 2) på det samfälliga vatten- och tillandningsområdet RNr 876:1 i Övermalax by i Malax kommun och till en bro i sundet mellan Stolpasgrund och Algrundet (bro 3) på det till fastigheten Fogde RNr 8:51 tillhörande vattenområdet i Yttermalax by i Malax kommun i enlighet med den till ansökan bifogade planen på det sätt som den ändrats 10.5.2002.

Byggandet av den i ansökan avsedda bron 1 jämte brobankar mellan Häggören och Kalvskär förorsakar skada för strandfastigheterna Herrvik RNr 6:82, Tomsäcken RNr 6:190, Gran RNr 6:111, Björkskiftet RNr 6:148, Andersö RNr 34:143 och Svern RNr 34:145 genom en nedgång i bruks- och försäljningsvärdet. För att kompensera fastighetsägarna för dessa skador

har miljötillståndsverket ålagt tillståndshavarna att i ersättning solidariskt betala till N och två andra personer (Herrvik RNr 6:82) 6 000 euro, till P (Tomsäcken RNr 6:190) 15 000 euro, till L (Gran RNr 6:111) 6 000 euro, till R (Björkskiftet RNr 6:148) 3 000 euro, till M (Andersö RNr 34:143) 10 000 euro och till C (Svenn RNr 34:145) 10 000 euro. Ersättningarna skall betalas före inledandet av byggnadsarbetet, dock senast 30.6.2004.

Miljötillståndsverket har beviljat tillståndshavarna ständig nyttjanderätt till de för broarna och brobankarna erforderliga vattenområdena mellan Häggören och Kalvskär samt Kalvskär och Skinnarslandet på det samfällda vattenområdet RNr 876:1 i Yttermalax och Övermalax byar i Malax kommun. Arealen av nyttjanderättsområdet mellan Häggören och Kalvskär är ca 2 600 m² och området mellan Kalvskär och Skinnarslandet ca 150 m². Tillståndshavarna skall solidariskt till Malax fiskelag betala en ersättning i ett för allt om 500 euro för beviljandet av nyttjanderätten.

Byggandet av broarna, brobankarna och muddringen av vattenområdet i sundet Tomsäcken förorsakar inte på förhand sett annan skada, men eller förlust av förmån som skall ersättas enligt vattenlagen än de ovan nämnda ersättningarna till fastighetsägarna och ersättningen för beviljande av nyttjanderätt till de behövliga vattenområdena.

Tillståndshavarna skall följa stadgandena i vattenlagen och följande tillståndsbestämmelser:

1) Den fria underfartshöjden för bro 1 skall vid nivån MW₂₀₀₀ vara + 4,2 meter eller högre.

Bredden på den fria öppningen i bro 1 skall vid nivån MW₂₀₀₀ vara minst 26 meter.

I brobankarna skall därtill i enlighet med planen av 10.5.2002 byggas 4 st trummor, vars diameter är minst 3 meter. Vid bron och trummorna får det muddras högst den mängd som kan användas till utfyllnaden av brobankarna.

Den fria underfartshöjden för bro 2 skall vid nivån MW₂₀₀₀ vara + 4,2 meter eller högre.

Den fria underfartshöjden för bro 3 skall vid nivån MW₂₀₀₀ vara + 2,5 meter eller högre.

2) Tillståndshavarna skall uppgöra en plan över färdigställandet av brobankarna så att konstruktionerna kommer att anpassas till miljön så väl som möjligt. Planen skall tillställas Västra Finlands miljöcentral för godkännande senast tre månader före arbetenas inledande.

Byggandet av broarna och brobankarna skall utföras på ett sådant sätt och under en sådan tid att strandområdena, dessas torrläggning, vattenområdet och dess nyttjande förorsakas minsta möjliga men.

3) Muddringsarbeten och andra arbeten som kan vara störande för fiskens lek eller som medför uppgrumling av vattnet får utföras endast under tiden juni-september.

Muddermassorna skall deponeras så att de inte kan rinna tillbaka till havet.

4) För den byggtida vattentrafiken och fiskens vandring bör det ordnas en tillräckligt stor underfart under broarna.

5) Vattenkvaliteten skall kontrolleras på ett av Västra Finlands miljöcentral godkänt sätt före, under och efter byggnadsarbetets utförande. Förslaget till kontrollprogram skall tillställas Västra Finlands miljöcentral senast tre månader före arbetenas inledande.

6) Tillståndshavarna skall solidariskt betala engångsersättningar för nedgången i bruks- och försäljningsvärdet till följande fastigheters ägare:

Fastighet - ägare - ersättning Herrvik RNr 6:82 - N och två andra personer - 6 000 euro
Tomsäcken RNr 6:190 - P - 15 000 euro
Gran RNr 6:111 - L - 6 000 euro
Björkskiftet RNr 6:148 - R - 3 000 euro
Andersö RNr 34:143 - M - 10 000 euro
Svenn RNr 34:145 - C - 10 000 euro

Ersättningen skall betalas före inledandet av byggnadsarbetena, dock senast 30.6.2004. På det försenade beloppet skall i enlighet med 4 § 1 mom. i räntelagen betalas en årlig dröjsmålsränta, som är 7 procentenheter högre än den i 12 § i räntelagen avsedda referensränta som gäller vid ifrågavarande tidpunkt.

Om den egendom är intecknad, till vilken åtgärden som det ovan fastställts en ersättning för hänför sig, skall ersättningen sedan beslutet vunnit laga kraft deponeras hos länsstyrelsen och fördelas så som föreskrivs om köpesumman för utmätt egendom. Om ersättningen dock är 2 500 euro eller mindre eller om det företes innehavarens av panträtten samtycke till att ersättningen inte skall deponeras, skall deponeringen inte göras.

7) Efter att arbetena slutförts skall byggnadsplatserna och dess omgivning uppsnyggas och försättas i vederbörligt skick.

8) De skador som eventuellt uppstår av arbetenas utförande skall utan dröjsmål ersättas vederbörande rättsinnehavare, såvida ej annat avtalas.

9) Byggnadsarbetena skall påbörjas inom två år och slutföras inom fem år efter att detta beslut vunnit laga kraft, vid äventyr att beslutet annars förfaller.

10) Tillståndshavarna skall skriftligen på förhand meddela om inledandet av arbetena till Västra Finlands miljöcentral, till miljöförvaltningsmyndigheten i Malax kommun samt Malax kommuns brandverk. Sedan anläggningsarbetena slutförts skall därom inom 60 dagar skriftligen meddelas miljöförvaltningsverket, Västra Finlands miljöcentral, miljöförvaltningsmyndigheten i Malax kommun och Bottniska vikens sjöfartsdistrikt samt Malax kommuns brandverk. Till meddelandet skall fogas ritningar som utvisar broarnas och brobankarnas slutliga dimensionering och placering.

Motiveringar

Som motivering till sitt avgörande har miljötillståndsverket anført att byggandet av bron och därtill hörande brobankar i sundet Tomsäcken mellan Häggören och Kalvskär och broarna i kanalerna mellan Tobaksrullen på Kalvskär och Bärgrund på Skinnarslandet samt Stolpasgrund och Algrund enligt den till ansökan fogade utredningen kommer att betjäna ca 100 fritidsfastigheter genom att de får en möjlighet till en fast vägförbindelse. Tillgängligheten till dessa fastigheter liksom de andra av de sammanlagt ca 200 fastigheterna på Algrundet, Skinnarslandet och Kalvskäret förbättras och därmed höjs dessas bruks- och försäljningsvärde samtidigt som möjligheten att få avkastning av skogsbruket förbättras.

Miljötillståndsverket har värderat förhöjningen av försäljnings- och bruksvärdet för de bebyggda fritidsfastigheterna till ca 10 000 euro per fastighet, dvs. för 100 fastigheter till ca 1 milj. euro.

Den skada som projektet medför åsamkas av bron och brobankarna i sundet Tomsäcken mellan Häggören och Kalvskär. Bron och brobankarna förorsakar skada för fastigheterna Herrvik RNr 6:82, Tomsäcken RNr 6:190, Gran RNr 6:111, Björkskiftet RNr 6:148, Andersö RNr 34:143 och Sönn RNr 34:145 genom att landskapsbilden försämras. Skadan uppkommer genom en nedgång i ovan nämnda fastigheters bruks- och försäljningsvärde, vilken miljötillståndsverket har värderat vara sammanlagt 50 000 euro. Vid värderingen av skadorna har miljötillståndsverket i enlighet med 11 kap. 5 § 2 mom. i vattenlagen beaktat den värdestegring som möjligheten till en fast vägförbindelse medför för fastigheterna på Kalvskär.

Därtill uppstår en skada som värderats till 500 euro för den ständiga nyttjanderätten till de för bron och brobankarna i sundet Tomsäcken mellan Häggören och Kalvskär och bron mellan Kalvskär och Skinnarslandet erforderliga områdena.

Som förmånsförlust anses även arrendeavgiften för de markområden som tillståndshavarna har arrenderat av Över- och Yttermalax gemensamma samfälligheter samt av S och T för att kunna genomföra projektet. Arrendeavgiften för de områden som arrenderats av samfälligheterna har fastställts till 100 euro per år och arrendeavgiften för det område som arrenderats av S och T kommer att fastställas vid en kommande vägförrättning. Summan av de sammanlagda arrendeavgifterna har dock ingen betydelse vid intressejämförelsen i detta ärende.

Byggandet av broarna och brobankarna samt muddringen av vattenområdet förorsakar men genom en kortvarig byggtida uppgrumling av vattenområdet. Efter att broarna och brobankarna färdigställts inverkar de ej på förhand bedömt heller i någon större utsträckning menligt på miljön och användningen av havsområdet.

I nuläget är sundet Tomsäcken endast möjligt att trafikera med små båtar och byggandet av en bro över sundet kommer inte att inskränka denna möjlighet.

På basis av det ovan framförda är det uppenbart att nyttan av broarna och brobankarna är betydlig i förhållande till de skador, men eller annan förlust av förmån som de medför.

Efter det att planen för bron i sundet Tomsäcken 10.5.2002 ändrats att avse en bågformig bro och lägre brobankar, kan dessas inverkan på landskapet inte mera minimeras och bron och de därtill hörande brobankarna förändrar således inte landskapsbilden mera än nödvändigt.

Nyttjanderätt

De av sökandena ägda fastigheterna innehar enligt den till ansökan fogade utredningen andelar i det samfällda vattenområdet RNr 876:1 i Över- och Yttermalax byar som motsvarar ett ca 2 000 ha stort vattenområde. För bron och brobankarna i sundet Tomsäcken mellan Häggören och Kalvskäret och bron mellan Kalvskäret och Skinnarslandet erfordras vattenområden vilkas sammanlagda areal är 0,39 ha. Således är det erforderliga vattenområdet avsevärt mindre än det område som motsvarar sökandenas andel i det samfällda vattenområdet.

Som tillämpade lagrum har miljötillståndsverket hänvisat till 2 kap. 6 § 2 mom., 7 § 1 mom. och 11 § samt 11 kap. 3 § i vattenlagen.

Utlåtande om påminnelser och yrkanden

Förkastande av ansökan

Miljötillståndsverket har konstaterat att förutsättningarna för beviljande av tillstånd i enlighet med 2 kap. 6 § 2 mom. i vattenlagen föreligger och har förkastat yrkandena om förkastande av ansökan på de grunder som framgår ovan under rubriken "Motivering".

Utredningar, naturinventeringar och miljökonsekvensbedömningar

Eftersom det ärende som berör vägarna i anslutning till broarna inte avgörs vid denna handläggning är de till ansökan fogade utredningarna tillräckliga för avgörande av ärendet.

Ändrad plan

Eftersom planen ändrats så, att bron och brobankarna ej kommer att byggas utgående från fastigheten Tomsäck RNr 57:3, har grunden för fastighetsägarens yrkande om ersättning förfallit.

Inverkan på vattenströmningen

Miljötillståndsverket har konstaterat att vattenströmningen enligt de av tillståndshavarna

utförda utredningarna inte försämrats i sundet Tomsäcken när öppningarna i brobanken förverkligas i enlighet med den tillståndsenliga planen och sundet muddras.

Fiskbestånd och fiske

Miljötillståndsverket har konstaterat att fiskens vandring har tagits i betraktande på sådant sätt som framgår ur tillståndsbestämmelserna 3) och 4) ovan. Brobankarnas inverkan på fiskyngel och fisket är liten.

Nytta och skada samt värdeminskning

Miljötillståndsverket har i enlighet med 2 kap. 11 § i vattenlagen beräknat den nytta som företaget medför och den skada som därav orsakas på så sätt som framgår under rubriken "Motivering" ovan.

Miljötillståndsverket har konstaterat att de ersättningar som tillståndshavarna skall betala för nedgången i bruks- och försäljningsvärdet för de fastigheter som berörs av företaget har fastställts ovan i tillståndsbestämmelse 6).

Strandgeneralplanen

Miljötillståndsverket har konstaterat att byggandet av broarna inte försvårar genomförandet av strandgeneralplanen eftersom stränderna i närheten av broplatserna är utmärkta med beteckningarna RA och M, det vill säga område för fritidsbostäder och jord- och skogsbruksområde.

Miljön och landskapet

Miljötillståndsverket har konstaterat att ändringen av bron i sundet Tomsäcken till en bågformig bro och en sänkning av brobankarna innebär att företaget inte mera än nödvändigt minskar naturskönheten, trivseln i omgivningen, kulturvärdena eller vattendragets lämplighet för rekreatiönsändamål. Planeringen av de arbeten som skall anpassa bron och brobankarna till miljön har beaktats i tillståndsbestämmelserna ovan.

Broarnas underfartshöjd

Miljötillståndsverket har fastställt den fria underfartshöjden för broarna i sundet Tomsäcken mellan Häggören och Kalvskär samt i sundet mellan Kalvskär och Skinnarslandet i tillståndsbestämmelse 1) så, att trafiken med räddningsverkets båt under broarna inte skall försvåras.

Övriga påminnelser

Miljötillståndsverket har tagit de övriga påminnelserna och yrkandena i betraktande på så sätt som framgår av tillståndsbestämmelserna ovan.

Ärendets behandling i Vasa förvaltningsdomstol

1. *Malax fiskelag* har i sina besvär till förvaltningsdomstolen yrkat att fiskelagets årsmötesbeslut bör beaktas. Vattenområdena i Malax är inte skiftade.

2. *N i* har sina besvär till förvaltningsdomstolen yrkat att tillståndet upphävs. Om beslutet inte upphävs har hon yrkat att ärendet återförvisas till miljötillståndsverket för att miljökonsekvenserna av den väg som avses att byggas till Kalvskär bedöms i samband med beslutet som gäller broarna och att över projektet uppgörs en övergripande miljökonsekvensbedömning. Därtill har hon yrkat att ersättningsbeloppet för fastigheten Herrvik RNr 6:82 ändras att motsvara de verkliga skadorna och men på 15 000 euro och att men som kan undvikas ytterligare minimeras. Om bron byggs bör bron och bankarna förses med permanent beläggning för att förhindra oskäligen dammolägenhet. I övrigt har hon upprepat det som hon anfört och yrkat i sina skrivelser till miljötillståndsverket 7.7.2000, 7.1.2001, 21.8.2001 och 6.11.2002.

Byggande av brobank och bro skulle förorsaka att naturskönheten i miljön går förlorad, miljöskador och en minskning av bruksmöjligheterna och värdet på fastigheterna i närheten, varför av projektet skulle förorsakas en större kränkning av allmänt och enskilt intresse än vad som avses i 2 kap. 6 § 1 mom. i vattenlagen.

Utgångspunkten i beslutet, enligt vilken man i samband med beslutet som gäller byggande av broar inte handlägger vägarna i anslutning till broarna, kan leda till det slutresultatet att broarna byggs med stöd av det beviljade tillståndet, men att för byggandet av vägarna framkommer laga hinder. En sådan lösning främjar inte någons rätt. Av denna orsak bör ärendet återförvisas till miljötillståndsverket, som i samband med ärendet som gäller broarna också bör avgöra ärendet som gäller vägarna i anslutning till broarna.

Vattenlandskap från det 1952 färdigställda "nya huset" finns endast mot väster eller mot den planerade bron. Miljötillståndsverket har inte uppmärksammat att det inte är lätt att få vattenutsikt mot öster, eftersom stugan finns på västra sidan av en udde cirka en meter lägre än den vid stugan österut belägna högsta punkten av udden. Utöver byggandet av nya fönster mot öster skulle huset för att få vattenutsikt mot öster behöva höjas cirka en meter, om det över huvud taget är möjligt inom ramen för den påyrkade ersättningen.

3. *C, D, B, F, G, H, I, J, K, L, M* och *E* har yrkat att miljötillståndsverkets beslut upphävs. Om beslutet inte upphävs bör ärendet återförvisas till miljötillståndsverket för verkställande av en opartisk miljökonsekvensundersökning i ärendet. Om beslutet inte upphävs bör ersättning fastställas för fastigheten Svenn RNr 34:145 till *C* och hans hustru och *O* och hans hustru 30 273,83 euro, för fastigheten Andersö RNr 34:143 till *M* 16818,79 euro och för fastigheten Gran RNr 6:111 till *L* 33 637,59 euro. Ändringssökandena har yrkat att förvaltningsdomstolen förrättar syn på byggnadsområdena.

Miljötillståndsverket har i beslutsmotiveringen nämnt att byggandet av broarna jämte vägbankarna kommer att betjäna cirka 100 fritidsfastigheter "genom att de får en möjlighet till en fast vägförbindelse". Ytterligare har nämnts att tillgängligheten förbättras för de sammanlagt cirka 200 fastigheterna på de berörda områdena. Samtidigt höjs fastigheternas bruks- och försäljningsvärde samt avkastningen av skogsbruket förbättras. Miljötillståndsverket har således bedömt nyttan av broprojektet utgående från att vägförbindelsen också erhålls, dvs. brobyggandet och vägdragningen måste ses som en helhet.

I motiveringen har som skada däremot endast redovisats försämringen av landskapsbilden hos fastigheterna kring bron och brobankarna i Tomsäcken. Vidare uppstår en försämring i ifrågavarande fastigheters bruks- och försäljningsvärde. Annan skada är den ständiga nyttjanderätten till området för två av broarna.

L har anfört att rån till hans fastighet enligt gjorda mätningar är på ett avstånd om endast 66 meter från vägbanken.

4. O och två andra privatpersoner har i sina besvär till förvaltningsdomstolen anfört att man enligt de uppgifter de fått, fastän tillstånd att inleda arbeten inte beviljats, redan inlett byggnadsarbeten på fastlandssidan vid bro 1 vid sundet i Tomsäcken. Ändringssökandena har yrkat att förvaltningsdomstolen förordnar att alla byggåtgärder avbryts, såvida förvaltningsdomstolen anser detta höra till dess behörighet.

Ändringssökandena har i första hand yrkat att ansökan förkastas eller återförvisas till ny handläggning i miljötillståndsverket eller, om beslutet står fast, det ändras så, att byggandet av den i ansökan avsedda bron 1 jämte bankar förorsakar skada i form av nedgång i bruks- och försäljningsvärde på fastigheten Brännskär RNr 34:68, vilken skada bör ersättas med yrkade 9 250,43 euro och skada i form av nedgång i bruks- och försäljningsvärde på den fastighet som O besitter, vilken skada bör ersättas med yrkade 30 273,83 euro.

Miljötillståndsverket har inte upptagit till prövning de påminnelser och yrkanden som gäller vägarna till brobankarna och broarna. Avgörandet är enligt ändringssökandena oriktigt och bör upphävas. Därför bör ansökan, om den inte på denna eller annan grund förkastas, återförvisas till ny handläggning i miljötillståndsverket.

De tre broarna jämte brobankar utgör ett helhetsprojekt, till vilket som ofrånkomlig del hör de vägar som förenar broarna och de stickvägar som till olika fastigheter dras från denna. Eftersom av broarna två är utan fast vägförbindelse, skall det vid övervägandet av tillståndsförutsättningarna för dessa samtidigt avgöras huruvida det föreligger tillståndsförutsättningar för byggande av den vägförbindelse som oundvikligen förutsätts för användningen av broarna och brobankarna. De glosjöar och flador som finns i projektets omedelbara influensområde, och som på de i ansökan avsedda öarna kommer att bli under de vägar som måste byggas, utgör hinder för beviljande av tillstånd.

För det fall att ändringssökandenas yrkanden förkastas, borde i beslutet intas ett konstaterande om behovet av tillstånd enligt miljöskyddslagen. Ansökan bör återförvisas till miljötillståndsverket för uppgörande av en mera noggrann och mångsidig utredning.

I 2 kap. i vattenlagen avsedda förutsättningar för godkännande av ansökan föreligger inte. Det föreligger i 1 kap. 15 a § i vattenlagen avsett hinder för godkännande av ansökan.

Sökandena har givit ett bemötande med anledning av besvären och däri bl.a. anfört följande: Besvären har diarieförts 26.11.2003, två dagar efter besvärstidens utgång och bör därför lämnas utan prövning. *Sökandena* har vidare anfört att O inte är sakägare i ärendet, då han varken äger någon fast egendom i närheten av byggplatserna eller några andelar i samfälliga områden. Därför borde besvären till den del de gäller honom lämnas utan prövning.

Vägdragningen kommer inte att beröra glosjöar och flador. Vägdragningen och omständigheter som gäller den hör inte till detta beslut, utan byggandet av vägar fastställs enligt lagen om enskilda vägar.

Enligt utlåtanden av Malax skogsvårdsförening och Kustens skogscentral i bilagor till ansökningshandlingarna förbättrar vägförbindelsen skogsbruket i området och detta har ett visst ekonomiskt värde för ägarna. Projektet har stor betydelse för skogsbruket och är av avgörande betydelse för att man skall kunna bedriva ett normalt skogsbruk, eftersom detta kräver maskinbearbetning, som måste kunna göras oberoende av väder och vind också vår och höst.

Det senast uppdaterade förslaget till vägsträckning på Kalvskäret berör inte på något sätt med SL betecknade områden i strandgeneralplanen. Miljötillståndsverket har i beslutet konstaterat att byggandet av broarna inte försvårar genomförandet av strandgeneralplanen, eftersom stränderna i närheten av broplatserna är utmärkta med beteckningarna RA och M.

Fastigheten Brännskär RNr 34:68 ligger inte så nära bron att det skulle kunna förorsakas några som helst men för fastigheten och dess användning och därför bör ersättningsyrkandet förkastas.

Om O anses vara sakägare i ärendet bör hans ersättningskrav förkastas, eftersom den ersättning som miljötillståndsverket utdömt skall betalas till fastighetens ägare C.

Sökandena har lämnat in ett värderingsutlåtande med stöd av vilket det går att räkna ut nyttan och skadan. Ändringssökandena har yrkat ersättning utan att grunda detta på annat än känslor. Gängse värde på områdets villafastigheter kan konstateras i det värderingsutlåtande av 16.5.2001 som upprättats av Ab Halls-Fastigheter Oy/Jan-Erik Hall, AFM. *Sökandena* kan tänka sig att lösa in dessa fastigheter om förvaltningsdomstolen så beslutar.

Projektets nytta är 10-25 gånger större än skadan och det finns därför en klar orsak att bevilja tillstånd enligt vattenlagen. *Sökandena* har minimerat möjliga negativa inverknings på miljö, andra fastigheter och intressenter i området genom diskussion, avtal och förbättrade tekniska utformningar.

Projektet innebär normal utveckling i samhället. Vägsträckningen har varit aktuell i samband med att andra vägar i skärgården förverkligats och när den förverkligas blir den bara

en förlängning av existerande vägnät. Att upprätthålla en fungerande och möjligast kort båttrafikled till Algrundet blir för varje år allt svårare, när landhöjningen och igenslamningen av grunda områden hela tiden fortgår, och därför borde vägförbindelsen enbart ses som en tidsfråga.

Båttrafikleden genom Tomsäcken utgör inte den enda möjligheten att färdas mellan Malax yttre och inre skärgård. Farleden är bara en möjlighet som idag är dålig och farlig på grund av att farleden är grund och smal. Fastän vilja att muddra Tomsäcken har funnits i tiotals år har inga planer kunnat uppgöras då det alltid saknats pengar. I samband med byggandet av broarna kunde också denna situation förbättras då en del av brobankarnas fyllnadsmassor kunde tas från de grundaste ställena i Tomsäcksströmmen.

N:s besvär har diarieförts 25.11.2003, en dag efter besvärstidens utgång och bör därför lämnas utan prövning. I varje fall bör besvären förkastas till den del yrkandena på ersättning överstiger den av miljötillståndsverket bestämda ersättningen. Sökandena har godkänt den ersättningsnivå som miljötillståndsverket har bestämt och kan tänka sig att köpa N:s fastighet till marknadsvärde i stället för att betala överstora engångsersättningar.

Angående gängse värde på villafastigheter i området har sökandena hänvisat till det som de ovan har anfört med anledning av de besvär som har anförts av ägarna till fastigheten Brännskär RNr 34:68.

C:s och hans medparters besvär har diarieförts 25.11.2003, en dag efter besvärstidens utgång och bör därför lämnas utan prövning. Av besvären framgår inte vilken fastighet envar ändringssökande talar för och inte heller hur mycket andelar de äger i samfällda områden.

Varken projektets omfattning eller läge i naturen är sådana att en fullständig miljökonsekvensbedömning skulle krävas. Detta har också miljötillståndsverket fastställt i sitt beslut där det konstateras att de till ansökan bifogade utredningarna är tillräckliga för avgörandet av ärendet.

Sökandena har anfört att de förhåller sig positiva till att belägga vägen över vattendraget med asfalt/oljegrus för att minimera negativa dammeffekter.

Sökandena har misstänkt att bl.a. B inte är sakägare i ärendet.

C och hans hustru ser inte bro- och vägbankarna från sin stuga, varför ersättningskraven inte kan basera sig på någon verklig förlust. Gängse värde på fastigheten når knappast upp till nivån på ersättningskraven, varför det vore bättre om sökandena löste in makarna C:s fastighet.

C:s, L:s och M:s yrkanden på ersättning bör förkastas till den del de överstiger den av miljötillståndsverket bestämda ersättningen. Ändringssökandena har inte utfört någon tredjepartsvärdering som skulle styrka att ersättningsyrkandena är skäliga.

Västra Finlands miljötillståndsverk har i sitt utlåtande anfört att det inte i besvären eller bemötandet anförts något sådant som skulle föranleda ändring i det överklagade beslutet.

Malax fiskelag har givit ett bemötande.

N har i sitt bemötande motsatt sig förslaget till inlösen av fastigheten.

Utöver det som anförts i besvären beträffande yrkandet på en miljökonsekvensbedömning för hela projektet, dvs. för vägnätet och bron jämte bankar, kan broprojektet inte lösgöras från vägprojektet på det sätt som avses i miljötillståndsverkets beslut, utan fråga är om ett odelbart projekt, i vilket först borde bedömas möjligheterna och sträckningarna för vägnätet samt nytta, skada, men och förlust av förmåner i fråga om det och först därefter broprojektet, av vilket det utan vägnät är enbart kostnader, skada, men och förlust av förmåner.

Miljötillståndsverket har inte i sin intresseavvägning tillräckligt beaktat att såsom nytta av byggande enligt 2 kap. 11 § 1 mom. i vattenlagen anses ... ökning av egendomens bruksvärde så ock annan förmån, som genom företagets förverkligande "omedelbart" kan vinnas. Eftersom av byggandet av broarna inte "omedelbart" kan erhållas någon nytta, borde miljötillståndsverket inte på nyttosidan alls ha räknat värdehöjningen på fritidsfastigheterna, vilken inte ens kan uppstå innan vägnätet når fastigheterna. Den ifrågavarande värdehöjningen är sålunda "medelbar" både tidsmässigt och i sak och är beroende av huruvida vägnätet kan byggas till dessa 100 fritidsfastigheter och när. Om broprojektet skulle vara på kommande i stället för färjor som skulle tas ur bruk, då skulle det vara fråga om förmån som "omedelbart" kan vinnas, eftersom vägnätet skulle vara färdigt före broprojektet. På området för det vägnät som möjligen anläggs finns till exempel ett stort antal flador/glosjöar, såsom på Kalvskär Olsöfladan och Björkörsbottnen och på Skinnarslandet Lillfladan, vilka vägprojektet kan förstöra, om dessa å sin sida inte utgör hinder för byggandet av vägen.

C och hans medparter har i sitt bemötande bl.a. anfört att *B* fungerar som ombud för sina döttrar, som vistas utomlands och som äger fastigheterna Lillön RNr 6:115, Vassvik RNr 11:48 och Svedvall RNr 20:27 i Övermalax by i Malax kommun.

C:s och hans hustrus ersättningsanspråk är inte ens i närheten av det gängse värdet för deras fastighet. På denna finns ett flertal byggnader, som disponeras dels av dem själva och dels av deras son *O* och dennes familj. Makarna *C*, *M* och *L* har bedömt att marknadsvärdet på deras fastigheter sjunker i paritet med de ansökta ersättningarna. Makarna *C:s* fastighet jämte alla byggnader inklusive sonens stockstuga har för närvarande ett dagsvärde överstigande 150 000 euro. Granntomten såldes för något år sedan för en köpesumma på cirka 40 000 euro och då var den obebyggd.

Därtill har *C* och hans medparter bland annat anfört att Korsholms tingsrätt i sin dom 3.2.2005 nr 05/133 har upphävt Över- och Yttermalax gemensamma samfällighets beslut att bevilja Häggören-Algrund r.f. ständig nyttjanderätt till samfällad mark för väg. Därför bör sökandena inte beviljas ansökt tillstånd innan frågan om sökandenas rätt till väg klarlagts.

O har i sitt bemötande anfört att partskretsen i vattenärenden är vidsträckt och partsbehörigheten inte har begränsats till ägande av fast egendom eller ägande av andelar på de fastigheter som avses i projektet. Som parter har i allmänhet godkänts de som "ärendet kan gälla". Det är ostridigt att O och hans familj har en villa på stranden till Tomsäcken i omedelbar närhet av den första bron och det är därför klart att ärendet gäller honom.

Det har inte i ärendet påståtts att skogsvård skulle vara omöjlig i nuläget. I utlåtandet av Malax skogsvårdsförening 10.5.2001 konstateras att skogsvården skulle underlättas om vägförbindelse skulle erhållas. Det bör noteras att utlåtandet getts för vägärende och inte för broärende.

De omständigheter som framkommit vid synen har tolkats fel. Till exempel läget för Henrikssons villa i projektets influensområde och den bestämda ersättningsnivån är klart motstridiga. Därtill var vid den tidigare synen miljötillståndsverkets tjänstemän några timmar tillsammans med enbart sökandesidans representanter vid någon skärgårdsstuga, vilken omständighet är ägnad att väcka misstankar i fråga om opartiskheten vid prövningen. Det är därför önskvärt att en ny syn skulle ordnas i ärendet.

Vasa förvaltningsdomstols avgörande till den del som det nu är fråga om

Förvaltningsdomstolens processuella avgöranden

1. Yrkandet på avbrytande av byggåtgärder har inte upptagits till prövning.
2. B:s och hans döttrars besvär har inte upptagits till prövning.
3. Malax fiskelags besvär har inte upptagits till prövning. Besvären har prövats som anförda av delägarna U och V.
4. Yrkandena på att ägarens till fastigheten Brännskär RNr 34:68 och hans medparters besvär, N:s besvär och C:s och hans medparters besvär som för sent inlämnade inte skall upptas till prövning har forkastats.
5. Invändningarna om att O, K, F och I inte är sakägare har forkastats.
6. Yrkandena på att förfarandet vid miljökonsekvensbedömning skall tillämpas på projektet och att ärendet med anledning av detta skall återförvisas till ny handläggning i miljötillståndsverket har forkastats.
7. Yrkandena som avser att detta ärende, som gäller byggande av broar och vägbankar, skall behandlas i samband med eller efter det ärende som gäller vägarna till broarna och brobankarna har forkastats.

8. Yrkandet på att sökandena skall åläggas att förete de ekonomiska planerna för projektet har förkastats.

9. Invändningen om att de riksomfattande målen för områdesanvändningen inte beaktats har förkastats.

10. Yrkandena på förrättande av syn i ärendet har förkastats.

Förvaltningsdomstolens motivering för sina processuella avgöranden

1. Yrkandet på avbrytande av byggåtgärder är av förvaltningstvångsnatur och kan inte handläggas i detta tillståndsärende. Enligt 21 kap. 3 § i vattenlagen skall förvaltningstvångsärenden i första instans handläggas av miljötillståndsverket. Förvaltningsdomstolen konstaterar att miljötillståndsverkets beslut inte får verkställas innan det har vunnit laga kraft. Miljötillståndsverket har inte gett sökanden rätt att redan innan beslutet vunnit laga kraft inleda arbeten.

2. B har inom besvärstiden anfört besvär i eget namn. Först i det bemötande som inkommit efter besvärstidens utgång har han uppgett sig vara ombud för sina döttrar som vistas utomlands och som angetts vara ägare till i bemötandet nämnda fastigheter. Som anförda av B:s döttrar har besvären inkommit efter besvärstidens utgång och sålunda för sent.

Då B i ärendet uppgett sig vara ombud för sina döttrar och då han inte, sedan hans talerätt av sökandena ifrågasatts, uppgett någon grund för sin talerätt, upptas besvären som anförda av honom inte heller till prövning.

3. Besvärsskriften i ärendet har undertecknats av fiskelagets förman och fiskelagets sekreterare. Enligt 19 § 2 mom. i lagen om samfälligheter skall styrelsen föra delägarlagets talan vid domstol och andra myndigheter samt i övrigt företräda delägarlaget. Enligt 16 § i Malax fiskelags stadgar för styrelsens förman eller, vid förfall för honom, vice förmannen styrelsens talan vid domstol och inför myndighet, såvitt styrelsen inte för visst ärende förordnar annat ombud. Den omständigheten att styrelsen eller förmannen för delägarlagets talan vid domstol innebär dock inte att förmannen skulle ha beslutanderätt i fråga om att besvär skall anföras över myndighets beslut.

Enligt 7 § i lagen om samfälligheter utövas delägarlagets beslutanderätt av delägarstämman. I stadgarna kan föreskrivas att beslutanderätten i stället utövas av fullmäktige som väljs av delägarna. I ärendet har inte utretts att delägarstämma eller fullmäktige skulle ha beslutat att besvär skall anföras över miljötillståndsverkets beslut. Sålunda kan besvären som anförda av Malax fiskelag inte upptas till prövning.

Enligt 24 § 2 mom. i lagen om samfälligheter har, om delägarlaget inte bevakar sin fördel i ett ärende som gäller en samfällighet eller gemensam särskild förmån och som skall behandlas vid domstol eller någon annan myndighet, varje delägare dock rätt att föra talan eller annars bevaka delägarlagets fördel i saken. Med beaktande av detta har besvären prövats som

anförda av delägarna U och V.

4. Enligt miljötillståndsverkets utlåtande har ägarens till fastigheten Brännskär RNr 34:68 och hans medparters besvär, N:s besvär och C:s och hans medparters besvär inlämnats inom besvärstiden.

5. I vattenhushållningsärenden har enligt 16 kap. 6 § och 17 kap. 1 § 2 mom. 1 punkten i vattenlagen den vars rätt och fördel saken kan gälla talerätt och besvärsrätt. O äger i närheten av den planerade bron 1 ett fritidshus på ett cirka 3 000 m² stort område av fastigheten Svenn RNr 34:145, vilket område han besitter med stöd av ett nyttjanderättsavtal. Enligt fastighetsregisteruppgifter äger K, F och I fastigheter som har andel i det samfällda vattenområdet RNr 876:1 i Övermalax by i Malax kommun. Med beaktande av detta har förvaltningsdomstolen konstaterat att saken skall anses gälla C:s, K:s och två andra personers rätt och fördel på ett sådant sätt att de har talerätt och besvärsrätt i ärendet.

6. Enligt 4 § 1 mom. i lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning tillämpas förfarandet vid miljökonsekvensbedömning på projekt om vilka stadgas genom förordning. Då det ifrågavarande projektet inte ingår i projektförteckningen i 6 § i förordningen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning, förutsätter projektet inte tillämpning av förfarandet vid miljökonsekvensbedömning på basis av 4 § 1 mom. i lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning.

Enligt 4 § 2 mom. i lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning tillämpas bedömningsförfarandet vidare i enskilda fall när ett projekt eller en väsentlig ändring av ett redan genomfört projekt sannolikt föranleder betydande skadliga miljökonsekvenser som, även med de sammantagna konsekvenserna av olika projekt, till sin natur och omfattning kan jämföras med konsekvenserna av projekt som avses i 1 mom.

Enligt 6 § i lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning beslutar miljöministeriet på framställning av kontaktmyndigheten eller på eget initiativ om tillämpningen av bedömningsförfarandet på projekt som avses i 4 § 2 mom. Då miljöministeriet inte beträffande ifrågavarande projektet fattat i 6 § avsett beslut kan bedömningsförfarandet inte heller med stöd av 4 § 2 mom. tillämpas på projektet.

7. Tillståndsärenden enligt vattenlagen och ärenden som gäller vägrätt enligt lagen om enskilda vägar behandlas och avgörs enligt de nämnda lagarna separat, oberoende av varandra.

8. Enligt 2 kap. 11 § 2 mom. i vattenlagen skall som skada, men och annan förlust av förmån beaktas sådana påföljder som av byggandet orsakas såväl allmänt intresse som egendom som tillhör en person som inte är delaktig i företaget, även inberäknat den omständigheten att sökanden får rätt att tillgodogöra sig eller inlösa en viss anläggning, ett visst område eller annan egendom. Som förmånsförluster vid jämförelse enligt 2 kap. 6 § i vattenlagen anses också kostnaderna för sådana skador och nyttjanderätter om vilka sökanden för att kunna genomföra projektet har avtalat särskilt med den som saken gäller, liksom även anskaffningskostnaderna för sådana områden som i samma syfte frivilligt har överlåtits till

sökanden.

Förvaltningsdomstolen har konstaterat att totalkostnaderna för förverkligandet av projektet inte beaktas som skada, men och annan förlust av förmån.

Med beaktande av detta föreligger det sålunda inte skäl att ålägga sökandena att förete de ekonomiska planerna för projektet.

9. Enligt de riksomfattande målen för områdesanvändningen uppmärksammas vid landhöjningskusten de ekonomiska och miljömässiga konsekvenserna av landhöjningen i samband med att den befintliga strukturen förnyas och den nya planeras.

De riksomfattande målen för områdesanvändningen har i uppgift att för sin del stöda och arbeta för att de allmänna målen i markanvändnings- och bygglagen och de i lagen definierade målen för planeringen av områdesanvändningen uppnås. De riksomfattande målen för områdesanvändningen utgör en del av planeringssystemet för områdesanvändningen i enlighet med markanvändnings- och bygglagen, vilket dessutom omfattar landskapsplanen, generalplanen och detaljplanen. Markanvändnings- och bygglagen är en del av styrsystemet för miljöanvändningen, till vilket hör många andra lagar. De viktigaste med tanke på de riksomfattande målen för områdesanvändningen är naturskyddslagen, skogslagen, vattenlagen, marktäktslagen, byggnadsskyddslagen, lagen om fornminnen och miljöskyddslagen. I dessa lagar liksom i andra målsättningar regleras även skyddet för det aktuella området och gränser för förändringar av miljön ställs upp. Skyddet av miljön sköts i första hand enligt kraven i särskilda lagar på det sätt som föreskrivs i dem. Med de riksomfattande målen för områdesanvändningen skapas inte styrmedel som överlappar styrningen i speciallagarna.

Med beaktande av detta har förvaltningsdomstolen konstaterat att miljötillståndsverkets beslut i detta tillståndsärende enligt vattenlagen inte kan anses strida mot de riksomfattande målen för områdesanvändningen.

10. Med beaktande av att den utredning som föreligger i ärendet är tillräcklig för att ärendet skall kunna avgöras är förrättande av syn uppenbart onödigt.

Förvaltningsdomstolens avgörande i huvudsaken

Med förkastande av besvären i övrigt har förvaltningsdomstolen ändrat miljötillståndsverkets beslut så, att till tillståndsbestämmelse 1 har fogats ett nytt sjätte stycke och till tillståndsbestämmelse 6 har fogats ett nytt tredje stycke som följer:

Tillståndsbestämmelse 1: - - -

Bro 1 med därtill hörande brobankar skall förses med permanentbeläggning.

- - -

Tillståndsbestämmelse 6: - - -

Tillståndshavarna skall till O betala 5 000 euro som engångsersättning för försvårande av nyttjande av nyttjanderätten till ett cirka 3 000 m² stort område av fastigheten Svens RNr 34:135 i Övermalax by i Malax kommun. Ersättningen skall betalas före inledandet av byggnadsarbetena, dock senast inom tre månader från att detta beslut vunnit laga kraft. På det försenade beloppet skall i enlighet med 4 § 1 mom. i räntelagen betalas en dröjsmålsränta, som är 7 procentenheter högre än den i 12 § i räntelagen avsedda referensräntan som gäller vid ifrågavarande tidpunkt.

- - -

I övrigt har miljötillståndsverkets beslut inte ändrats.

Förvaltningsdomstolens motivering till den del som miljötillståndsverkets beslut har ändrats

Tillståndsbestämmelse 1

N har i besvären yrkat att bro 1 med därtill hörande bankar förses med permanentbeläggning. Sökandena har i bemötandet anfört att de förhåller sig positiva till att belägga vägen över vattendraget med asfalt/oljegrus. Med beaktande av detta har till tillståndsbestämmelsen 1 i miljötillståndsverkets beslut fogats det ovan nämnda nya sjätte stycket.

Tillståndsbestämmelse 6

Enligt 11 kap. 3 § 1 mom. 4 punkten i vattenlagen skall som skada, men och annan förlust av förmån bland annat ersättas förlust av servituts- eller nyttjanderätt samt hindrande eller försvårande av dess nyttjande.

O besitter med stöd av ett 10.9.2000 ingånget nyttjanderättsavtal för en tid på 40 år räknat från nämnda datum ett cirka 3 000 m² stort område av fastigheten Svens RNr 34:145. O:s fritidshus på nämnda område är beläget på ett avstånd om cirka 100 meter från brobanken till bro 1. Mellan brobanken och fritidshuset och dess gårdsplan finns inte skyddande träd eller växtlighet. Brobanken kommer att täcka utsikten från fritidshuset till den motsatta stranden.

Med beaktande av nämnda omständigheter förorsakar den planerade bron 1 med därtill hörande brobankar ett försvårande av nyttjandet av det i nyttjanderättsavtalet avsedda området, vilken skada förvaltningsdomstolen har värderat till 5 000 euro.

Förvaltningsdomstolens motivering till den del miljötillståndsverkets beslut inte har ändrats

Yrkandena på förkastande av ansökan. Förutsättningarna för beviljande av tillstånd

Om byggande i vattendrag orsakar större kränkning av ett allmänt eller enskilt intresse än vad som avses i 2 kap. 6 § 1 mom. i vattenlagen eller om tillstånd till byggande inte annars kan meddelas enligt nämnda 1 mom., krävs det enligt 2 kap. 6 § 2 mom. i vattenlagen för meddelande av tillstånd, om inte annat följer av 2 kap. 5 § i vattenlagen, att nyttan av byggandet är betydlig i förhållandet till de skador, men eller andra förluster av förmåner som byggandet medför. Nyttan skall bestämmas enligt 2 kap. 11 § i vattenlagen och om sökanden samtidigt beviljas en rättighet enligt 2 kap. 7-9 § i vattenlagen, skall hänsyn också tas till nyttan av att rättigheten beviljas samt den förlust av förmåner som detta medför.

Särskilt med beaktande av att tillståndsärenden enligt vattenlagen och ärenden som gäller vägrätt enligt lagen om enskilda vägar skall behandlas och avgöras oberoende av varandra enligt de nämnda lagarna, har förvaltningsdomstolen konstaterat att miljötillståndsverket har kunnat bedöma nyttan av projektet vidsträckt så, att möjligheten till en fast vägförbindelse för de ifrågavarande fastigheterna kunnat beaktas, även om frågan om vägrätt för de vägar som skall leda till broarna inte har avgjorts.

Förvaltningsdomstolen har i övrigt hänvisat till och omfattat motiveringen i miljötillståndsverkets beslut och konstaterat att nyttan av broarna och brobankarna är betydlig i förhållande till de skador, men eller annan förlust av förmån som därav följer.

Ersättningsyrkandena

Fastigheten Brännskär RNr 34:68 är belägen så pass långt från den planerade bron 1 jämte brobankar att byggandet av bron inte försakar någon nedgång i fastighetens bruks- och försäljningsvärde.

Enligt 11 kap. 5 § 2 mom. i vattenlagen skall, om åtgärd, som förorsakat skada, medför omedelbar nytta för den till ersättning berättigades egendom och är han inte på den grund pliktig att ta del i kostnaderna för företaget, den nytta han erhållit skäligen jämkningsvis beaktas vid fastställande av ersättning. Med beaktande av detta och den förhöjning av försäljningsvärdet som möjligheten till fast vägförbindelse medför för N:s fastighet Herrvik RNr 6:82 och L:s fastighet Gran RNr 6:111, föreligger det inte skäl att höja de av miljötillståndsverket för dessa fastigheter bestämda ersättningarna.

Förvaltningsdomstolen har inte heller funnit skäl att höja de av miljötillståndsverket för C:s fastighet Svenn RNr 34:145 och för M:s fastighet Andersö RNr 34:143 bestämda ersättningarna.

Övriga yrkanden

Med beaktande av den utredning som framställts i ärendet samt avgörandet, motiveringen och de tillämpade lagrummen i miljötillståndsverkets beslut har det inte förelegat skäl att i övrigt ändra miljötillståndsverkets beslut.

Som tillämpade lagrum har förvaltningsdomstolen nämnt 2 kap. 6 § 2 mom., 7 § 1 mom. och 11 §, 11 kap. 3 § och 5 § 2 mom., 16 kap. 6 § samt 17 kap. 1 § 2 mom. 1 punkten i vattenlagen, 7 §, 19 § 2 mom. och 24 § 2 mom. i lagen om samfälligheter samt 4 § 1 och 2 mom. samt 6 § i lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning.

Handläggning i högsta förvaltningsdomstolen

Yrkanden i högsta förvaltningsdomstolen

1) B har yrkat att förvaltningsdomstolens beslut upphävs och ärendet omprövas, antingen hos högsta förvaltningsdomstolen eller genom en förnyad prövning i Vasa förvaltningsdomstol, eftersom besvären på felaktig grund och utan B:s förskyllan har lämnats utan prövning i förvaltningsdomstolen.

B har anfört att han inte har någon skyldighet att meddela sökanden orsaken till sin besvärsmått. I stället är det till förvaltningsdomstolen B vid behov skall meddela denna orsak. Förvaltningsdomstolen har inte avfordrat honom någon sådan förklaring, vilket av B och hans ombud advokat Z tolkats så, att domstolen haft klart för sig att B är part i målet.

Som underlag för sin partshabilitet har B hänvisat till ett 7.11.1988 daterat köpebrev rörande försäljningen av vissa fastigheter till B:s döttrar. Säljare var B jämte hans hustru. I köpebrevet ingår förbehåll om att säljarna under sin livstid har besittnings- och dispositionsrätt till sommarstugefastigheten Lillön RNr 6:115 i Övermalax by i Malax kommun. Med stöd av denna nyttjanderätt har B ansett sig vara part i ärendet.

B har yrkat att tillståndet till bro och brobankar enligt förvaltningsdomstolens beslut omprövas så, att tillstånd till broar medges, förutsatt att bron över Tomsäcksströmmen byggs på pelare eller brokistor för att medge största möjliga vattengenomströmning samt möjlighet att i framtiden vid behov förbättra genomströmningen.

Tillstånd till bro med brobankar över Tomsäcksströmmen bör inte medges innan effekterna av ändrad vattengenomströmning noggrant undersökts.

Ett tillstånd till byggande av bro bör utformas så att den öppna vattenytan inte påverkas. En bro bör inte heller tillåtas påverka framtida möjlighet att förbättra vattengenomströmning, eftersom landhöjningen även i framtiden kommer att leda till minskande naturlig genomströmning. Tekniskt är detta fullt möjligt t.ex. genom krav att bron byggs på pelare eller brokistor.

I rapporten "Miljööversikt - havets tillstånd i Kvarkenområdet" från 2002 har beträffande pH-värdena konstaterats att när pH-värdet sjunker under 5 dör många av fiskarna på grund av en kombination av lågt pH-värde och höga metallhalter. Effekterna är större på den finska sidan av Kvarken, dels genom intensiv markanvändning i form av jord- och skogsbruk, dels genom att den finska sidan har fler inneslutna vikar med begränsat vattenutbyte. Den finska kustens talrika förekomst av öar och inneslutna vikar medför att näringsrikt vatten inte effektivt byts

ut mot näringsfattigare vatten från utsjön. Resultatet blir att det finska kustområdet blir känsligt för en ökad belastning av näringsämnen. Den grunda skyddade skärgården gör att den finska sidan av Kvarken har en högre naturlig näringsnivå jämfört med den svenska sidan. En del av problemen med algbloomning och låga syrehalter i den finska skärgården kan alltså vara ett naturligt tillstånd och behöver enligt rapporten inte utesluta bero på mänsklig påverkan. Ett speciellt problem i havsvikar inom Österbottens kustområde är att älvarna och åarna tidvis kan tillföra surt vatten. Detta försvårar fiskens lek och minskar rommens och ynglens överlevnadsmöjligheter.

B:s erfarenheter som ägare/nyttjare av Lillön, belägen ca 700 meter innanför Tomsäcksströmmen, är att vattnet som i början av 1960-talet var rent och klart, numera är brunt och humusrikt. Under denna tid har landhöjningen inneburit att vattendjupet i Tomsäcksströmmen minskat med drygt 40 cm, vilket bidrar till att humus- och näringsrikt vatten inte flödar ut i samma omfattning som tidigare. Påtagliga tecken på detta är förutom avsevärt minskat siktdjup även den rika förekomsten av vass längs tidigare vassfria stränder.

Rapporten ger stöd för farhågor beträffande negativa miljökonsekvenser i vattenmiljön, om ett brobygge med broöppning och brobankar genomförs. Risk finns även för uppdämning och bakvatten, med stora negativa effekter på stränderna i anslutning till brobankarna. Därför bör ett tillstånd till brobyggnad utformas så, att vattengenomströmningen inte påverkas. I andra hand bör effekterna på vattenmiljön i inre delar av Malax skärgård utredas innan tillstånd till bro med brobankar medges. Sökandenas antagande att 85-90 procents genomströmning inte innebär en belastning på vattenmiljön kan inte utgöra en tillräcklig grund för beslut som under överskådlig tid riskerar att påverka de inre delarna av Malax skärgård, utan bör utgöra skäl för en utförlig utredning av nuvarande vattentillstånd och framtida konsekvenser av förändringar i vattenmiljön.

Vare sig miljötillståndsverket eller förvaltningsdomstolen har varit helt stringenta i sin bedömning att ärendena skall bedömas var för sig enligt vattenlagen respektive lagen om enskilda vägar, i enlighet med vad de har anfört i sina bedömningsgrunder.

2) *C och hans medparter* har yrkat att miljötillståndsverkets och förvaltningsdomstolens beslut upphävs med stöd av 2 kap. 3 § och 11 § i vattenlagen på den grunden att det inte finns lagliga grunder för tillståndet, eller alternativt att bron över Tomsäcksströmmen byggs på pelare för att möjliggöra största möjliga vattenströmning och framtida muddringar av strömmen.

Ändringssökandena har upprepat vad de tidigare har anfört i ärendet och yttrat att Tomsäcksströmmen enligt grundkartan är nästan 200 meter bred i nuvarande naturtillstånd. Tomsäcksströmmen är största genomströmningsutloppet norr om Malax ås mynning. Efter det Penikarströmmen nordost från Tomsäcksströmmen har byggts ut med en vägbank och en bro, har den senares betydelse accentuerats för vattenströmningarna.

Den planerade utbyggnaden kommer att begränsa den fria tvärsnittsöppningen i Tomsäcksströmmen. Särskilt kommer detta att märkas vid högvatten. I naturtillstånd utvidgas då öppningen för genomströmningen, eftersom vattnet kan stiga upp på stränderna. Efter

utbyggnaden finns inga sådana möjligheter. Öppningarna i vägbanken och bron förblir desamma.

I Österbottens arbetskrafts- och näringscentrals utlåtande 20.12.2000 har konstaterats att de föreslagna öppningarna i bron och vägbanken inte kommer att vara tillräckliga för att ens motsvara sundets nuvarande vattenöppning och kommer framför allt inte att medföra att nuvarande vattenflöde bibehålls. Fiskerienheten har ytterligare påpekat att de inre delarna av skärgården inom Malax kommun är belägna inom Malax ås influensområde. De skadliga effekterna av åns vatten lindras genom det vattenutbyte som sker mellan de yttre och inre delarna av skärgården. Slutsatsen i utlåtandet är att enligt fiskerienhetens bedömning är Tomsäcksströmmen det enda sundet genom vilket vattenutbyte av betydelse kan ske mellan inner- och ytterskärgården i det aktuella området.

I motsats till fiskerienheten tror ändringssökandena inte att de villkor som uppställts för sökanden tillräckligt kan lindra de skadliga effekterna av projektet. Ändringssökandena är orsbor i Malax eller markägare i Malax. De har sammantaget en lång erfarenhet av Malax skärgård och dess vattenfenomen.

Havsströmmarna går i Bottenhavet norrut utefter den finska kusten. Ytströmningen i Tomsäcksströmmen fungerar enligt ändringarna i havsvattennivån. Vid högvatten pressas vattnet ut genom strömmen och tvärtom vid lågvatten. En försämring av strömningseffekten har en direkt påverkan på vattenutbytet i innerskärgården, som Stenskärsfjärden vid Malax ås mynning och också på Svartöfjärden och dess omgivning.

Svartöhålet i Malax innerskärgård är det enda veterliga lekplatsen för den lokala sikpopulationen, den s.k. malaxsiken. Tomsäcksströmmen befinner sig endast ett par kilometer från Svartöhålet.

En bro byggd på pelare skulle ha minst fördelar jämfört med det föreslagna konceptet. Den ena vore att den fria öppningen för genomströmning inte skulle minska nämnvärt. Den andra fördelen vore att framtida uppmuddringar av strömmen kunde företas då behov därtill finns.

Tomsäcksströmmen har en minst lika stor betydelse för fisket som Svartöhålet. Om strömningförhållandena i Tomsäcksströmmen försämras, blir följden att strandområden uppgrundas och växtligheten tilltar. Detta inverkar negativt på fiskens lekplatser. Slutresultatet kan bli att den lokala fiskstammen försämras och kanske till sist dör ut.

Ändringssökandena har hänvisat till Österbottens arbetskrafts- och näringscentrals besvär i ärendet rörande brobygget mellan Svartöskatan och Klockarisskäret i Malax. Centralen har i sina utlåtanden i detta ärende påvisat att Svartöhålet i Malax innerskärgård är det enda veterliga lekplatsen för den lokala sikpopulationen, den s.k. malaxsiken. Tomsäcksströmmen befinner sig endast ett par kilometer från Svartöhålet. Forskaren Richard Hudd vid Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet är den person som är bäst insatt i frågan om malaxsiken och dess lekplatser i Malax skärgård.

C och hans medparter har som tilläggsmotivering i en till högsta förvaltningsdomstolen 1.12.2005 inkommen skrivelse yttrat att föreliggande broprojekt omfattar byggande i vattendrag av broar och vägbankar på tre olika platser, nämligen Tomsäcksströmmen, Sandgrundsströmmen och i kanalen mellan Stolparsgrund och Algrundet i Malax skärgård. Av dessa tre vattendrag är speciellt Tomsäcksströmmen betydelsefull för vattenströmningen i innerskärgården. Ett annat broprojekt i samma område är brobygget mellan Svartöskatan och Klockarisskäret.

Den ekologiska ohälsan i Malax inre skärgård är mycket svår. Den värsta belastningen härrör enligt expertisen från Malax å. Den är årligen periodvis extremt försurad, då ån i sin helhet rinner genom sura alunjordar. Mängden fast substans och gödande näringsämnen är också mycket hög. Ån mynnar ut inne i skärgården, vilket redan i en avhandling i slutet av 1890-talet betecknades som iögonfallande. Genomströmningen och vattenutbytet i den inre skärgården störs redan nu i allra högsta grad av vägbankarna och bron över Penikar sund. Den ekologiska ohälsan syns bl.a. i en snabb igenväxning, vattengrumling, störd reproduktion hos fiskbestånden och fritidsbebyggelsens stora problem med att hålla stränderna i skick.

Den nu planerade utbyggnaden av vägbankar och broar kommer att öka den ekologiska ohälsan i området. Tillsammans med bron över det s.k. Svartöhålet kommer effekterna att kumuleras till den grad att området förlorar stora ekologiska värden. Ekonomiska förluster för områdets semesterbosättning, fisket och naturvärden kommer inte att kunna täckas, eftersom områdets hela karaktär förändras. Eftersom de ekologiska konsekvenserna av de nya broarna kommer att samverka, kan inte ärendena behandlas separat, utan effekterna och tillstånden skall bedömas ihop. Högsta förvaltningsdomstolen bör bedöma den geografiskekologiska helheten av de konsekvenser i den inre skärgården som broprojekten i förening ger upphov till.

I den inre skärgården i Malax, uttryckligen i Svartöhålet och i de angränsande sunden, finns lekplatserna och yngeluppväxtområdena för en speciell siksort, som av forskarna har getts arbetsnamnet mynningssik. I fiskeriutredningar som gjorts i området har dess egenart lyfts fram. Tillväxten hos siken är snabb. Tillväxten är faktiskt lika snabb som tillväxten hos de snabbast växande vandringsikbestånden i Finland. Vanligen är tillväxten hos kust- och havslekande i Bottniska viken långsam och havssikarna når sällan en storlek över 500 g. I provfiske på Malax ås mynningssik har individer över 3,5 kg fångats.

Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet har gjort DNA-studier av sikbeståndet. Bland undersökta bestånd i Bottniska viken var Malax ås mynningssik det mest avvikande och mest säregna ursprungliga beståndet. Sikbeståndets fortplantningsområden är områdesmässigt mycket begränsade och de befinner sig i den absoluta påverkningszonen för broprojekten, inberäknat projekten vid Tomsäcksströmmen. Broprojekten utgör därför ett direkt hot mot den biologiska mångfalden, biodiversiteten, i Bottniska viken.

Finland har förbundit sig till de internationella avtalen om bevarande av biodiversiteten. Finland har också eftersträvat den s.k. försiktighetsprincipen. Förenämnda broar och vägbankar förändrar såväl hydrologin som vattenkvaliteten i Malax skärgård. Byggarbeten på dem hotar förstöra lek- och yngelhabitatet för den speciella och ekonomiskt viktiga sikstammen i Malax. De aktuella vägarna, broarna och arbetena på dem förvärrar den

ekologiska ohälsan som redan finns i området. Befintliga vägbankar, särskilt bron över Penikarsundet, belastar redan nu området och dess vattenkvalitet. De är inte ett hållbart utnyttjande av naturresurserna, de strider mot försiktighetsprincipen och utgör ett hot mot bevarandet av den biologiska mångfalden. De ansökta tillstånden kan inte beviljas utan att Finland bryter mot sina internationella avtal.

En helhetsbedömning av de geografisk-ekologiska konsekvenserna kräver att högsta förvaltningsdomstolen behandlar Tomsäckens broprojekt gemensamt med Svartöprojektet. I andra hand har ändringssökandena anhållit att ärendet återförvisas till miljötillståndsverket för anskaffande av utlåtanden av miljöcentralen och vilt- och fiskerimyndigheterna. Ändamålsenlighetsbedömningen, som gjorts separat för de enskilda broprojekten, ger inte en tillräcklig bild av det verkliga läget. I stället borde alla broprojekt bedömas tillsammans som en helhet.

3) *N* har yrkat att miljötillståndsverkets och förvaltningsdomstolens beslut skall upphävas och ärendet återförvisas till förvaltningsdomstolen för att förvaltningsdomstolen skall uttala sig också om den invändning som ändringssökanden har gjort om den omedelbara nytta som kan vinnas genom projektet, om vilken bestäms i 2 kap. 11 § 1 mom. i vattenlagen.

Miljökonsekvenserna av den väg som man har för avsikt att bygga till Kalvskär samt av broarna skall bedömas som en helhet i en övergripande miljökonsekvensbedömning, och om detta inte är juridiskt möjligt, skall hela projektet förkastas.

Om projektet godkänns, skall ersättningsbeloppet för fastigheten Herrvik RNr 6:82 ändras till att bättre motsvara det verkliga beloppet av skada och men, 15 000 euro, och övrigt men, som kan undvikas, skall ytterligare minimeras.

I sakligt hänseende utgör broprojektet och vägnätet som man har för avsikt att bygga ut till de ca 100-200 semesterstugorna på holmarna en enda helhet. Byggandet av broarna saknar betydelse om inga vägar byggs till fritidsbostäderna. De vägar som man har för avsikt att bygga på holmarna kommer att löpa över områden med flador och glon, vilka är föremål för särskilt skydd enligt 1 kap. 15 a § i vattenlagen.

De nuvarande semesterstugorna med båtväg ligger vid havet. Trafiken till stugorna har hittills varit båttrafik och sparar de flador och glon som skall skyddas för byggande och anläggning av vägar. Om broar byggs även i de inre delarna av holmarna, uppstår det ett vägnät som påminner om ett spindelnät och som riskerar att förstöra dessa flador och glon, såsom Olsöfladan och Björkörsbotten på Kalvskär och Lillfladan på Skinnarlandet.

Vid en vägförrättning enligt lagen om enskilda vägar (358/1962) skall enligt lagens 7 § 2 mom. och 51 b § hänsyn tas även till planläggning, värden i naturen samt allmänt intresse. Lagen gäller dock inte enskilda vägar som endast ägaren eller innehavaren har rätt att nyttja (1 §). Detta kan innebära att en i lagen om enskilda vägar avsedd vägförrättning åtskild från detta vattenhushållningsprojekt kan leda till ett resultat som från miljöskyddssynpunkt inte är det resultat som avses i vattenlagen. Merparten av vägarna på Kalvskär, det vill säga vägarna till sommarstugorna, kommer att byggas som privata vägar som inte omfattas av

vägförrättningen, varvid fladornas och glonas existens äventyras.

Västra Finlands miljöcentral har i sina anmärkningar till miljötillståndsverket konstaterat att utan kännedom om vägprojektets verkningar på vegetationen, faunan, ytvattnet, geologin och mikroklimatet kan broprojektets konsekvenser för miljön inte uppskattas.

Särskilt byggandet av vägen genom fladaområdet kan försämma de i 1 kap. 15 a § i vattenlagen avsedda vattenområdenas naturtillstånd.

De riksomfattande mål för områdesanvändningen som avses i 22 § i markanvändnings- och bygglagen främjar i enlighet med lagens 1 och 5 § användning av områden på ett sätt som betjänar en hållbar utveckling. Landhöjningskusten, till vilken Kalvskär enligt miljöministeriets handledning om tillämpningen av de riksomfattande målen för områdesanvändningen hör som en del av kusten vid Kvarken, har i de gällande riksomfattande målen för områdesanvändningen klassificerats som en särskilt betydelsefull helhet med hänsyn till sitt natur- och kulturvärde, för vilken landhöjningens miljökonsekvenser skall beaktas när ny struktur planeras. I enlighet med vad som föreskrivs i 24 § i markanvändnings- och bygglagen skall de statliga myndigheterna i sin verksamhet beakta de riksomfattande målen för områdesanvändningen, främja möjligheterna att uppnå dem och bedöma vilka konsekvenser myndigheternas åtgärder har bland annat för områdesanvändningen.

Enligt miljöministeriets handledning om tillämpningen av de riksomfattande målen för områdesanvändningen skall även skyldigheten att beakta konsekvenserna för landhöjningskusten beaktas både vid planläggning och i de statliga myndigheternas verksamhet. Skyldigheten gäller också statliga myndigheters externa verksamhet, såsom beviljandet av tillstånd. Det minsta som man hade kunnat fordra av de statliga myndigheterna hade varit att miljöministeriet på framställning av kontaktmyndigheten eller på eget initiativ skulle ha fattat beslut om att förfarandet vid miljökonsekvensbedömning skall tillämpas på bro- och vägprojektet.

Enligt 2 kap. 11 § 1 mom. i vattenlagen skall vid intressejämförelsen såsom nytta av byggande betraktas ökning av egendomens bruksvärde och annan förmån som genom företagets förverkligande omedelbart kan vinnas. Eftersom någon förmån inte omedelbart kan vinnas genom förverkligandet av broprojektet, utan först när vägnätet i anslutning till broarna byggs ut, borde miljötillståndsverket vid bedömningen av förmånen inte alls ha räknat med värdestegringen på fritidsfastigheterna. Värdestegringen uppnås inte omedelbart när broprojektet förverkligas, utan först när vägnätet når fram till fastigheten i fråga.

Den värdestegring som broprojektet medför är följaktligen indirekt. Såväl tids- som sakmässigt är nyttan beroende av om vägnätet överhuvudtaget kan byggas ut till fritidsfastigheten och när detta kan ske. Om broarna t.ex. skulle ersätta färjor, som samtidigt togs ur bruk, och vägnätet skulle vara färdigt utbyggt på bägge sidor om bron, vore det fråga om en omedelbar förmån till följd av vattenhushållningsprojektet.

Att såsom miljötillståndsverket göra intressejämförelsen för broprojektet enbart utgående från

penningvärden är problematiskt, eftersom broprojektet för företaget medför förmåner som värderas i pengar, men samtidigt förorsakar förluster av miljövärden, som inte kan värderas i pengar. I ett av de lagrum som anger de juridiska grunderna, det vill säga i 2 kap. 11 § i vattenlagen, bestäms i lagrummets 3 mom. att de förmåner som går förlorade skall bedömas från allmän synpunkt. Åtminstone bron från Häggören till Kalvskär kommer att jämte sina brobankar avsevärt minska områdets landskapsvärde. Bron och brobankarna kommer delvis att skymma utsikten mot öppna havet. Dessutom försvagar landhöjningen havsområdets reningsförmåga och försämrar de närbelägna fastigheternas bruksvärde och användningsmöjligheter. Nu, när ingen bro finns, tjänar vattenleden i fråga även som färdväg för tusentals tranor, när dessa i augusti-september om morgnarna flyger till åkrarna i Söderfjärden för att äta och på kvällarna återvänder för att vila på kobbar i den yttre skärgården.

Den inverkan som projektet genom sina synnerligen menliga och skadliga förändringar för miljöns naturförhållanden och vattennatur har på de speciella förhållanden längs landhöjningskusten, bevarandet av de sista öarna i Vasa skärgård i ett naturtillstånd som kännetecknar skärgården samt andra förluster av förmåner, som skall bedömas från allmän synpunkt, kan vid en helhetsbedömning även komma att peka i den riktningen att projektet borde förkastas redan med stöd av bestämmelserna i 2 kap. 5 § i vattenlagen, om inte bedömningen av företagets miljökonsekvenser enligt lagen kan utföras så, att dessa konsekvenser bedöms som en helhet i fråga om såväl vägarna som broarna.

4) O har upprepat sina tidigare yrkanden och vad han tidigare har anfört. Om besvären förkastas, bör tillståndsvillkoren för bro 1 preciseras så, att vägen till väg 1 jämte brobankar byggs med användning av ett sådant beläggingsmaterial som minimerar den olägenhet som ljudet av däck mot vägen medför. Ett sådant material är t.ex. s.k. tyst asfalt, i vilken de gruskorn som används i ytmaterialet är så små som möjligt.

Ändringssökanden har anfört att miljötillståndsverkets och förvaltningsdomstolens beslut är felaktiga på följande grunder:

Lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning baserar sig på Rådets direktiv 85/337/EEG om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt. Med projekt avses i direktivet bland annat privata byggnadsarbeten och installationer (artikel 1). Bedömningen av miljöpåverkan innebär att de direkta och indirekta effekterna av ett projekt i varje enskilt fall identifieras, beskrivs och bedöms (artikel 3). I en bilaga till direktivet nämns projekt som absolut skall bli föremål för miljökonsekvensbedömning (bilaga I). I en annan bilaga (bilaga II nämns projekt som blir föremål för miljökonsekvensbedömning om medlemsstaten så bestämmer (artikel 4.2 bilaga II). Projekten i bilaga II har anspråkslösare verkningar än projekten i bilaga I. För projekten i bilaga II behövs ingen särskild miljökonsekvensbedömning, om dessa annars blir klarlagda i tillståndsförfarandet, på det sätt som förutsätts i lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning.

Härmed avses att direktivets målsättningar förverkligas (5 § 2 mom. i lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning). I lagen nämns de projekt som inte omfattas av förfarandet vid miljökonsekvensbedömning (tillämpningsområdet, som anges under lagens 8 §). I förteckningen över projekten nämns inte lagen om enskilda vägar.

Broarna är onödiga utan ett vägnät och tvärtom. Till följd av projektets natur finns det ett omedelbart sakligt samband mellan dessa två. Vägnätet består av stom- eller stamvägar och stickvägar till fastigheterna.

Enligt ovan nämnda direktiv skall bedömningen av miljöpåverkan omfatta bedömning av de direkta och indirekta effekterna av ett projekt (artikel 3). Behovet av vägnät, anläggningen av ett sådant och följderna av detta hör till de direkta och indirekta effekterna av broprojektet. Lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning uppfyller till denna del inte direktivets krav på utredning av ett projekts indirekta verkningar. Eftersom lagen om enskilda vägar inte nämns i lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning, måste man utgå från att lagen i fråga inte uppfyller de krav som ställs i direktivets målsättningar, nämligen att miljökonsekvenserna skall klarläggas vid prövningen av det enskilda projektet.

För det aktuella projektets vidkommande skall antingen förfarandet vid miljökonsekvensbedömning anses gälla för broprojektet, till följd av det privata vägnät som ansluter sig till det, varvid en miljökonsekvensbedömning skall verkställas enligt de särskilda bestämmelserna om en sådan, eller också skall vattenlagen tolkas så, att vid behandlingen av tillståndsansökan även tas hänsyn till effekterna av vägnätet, i enlighet med ovan nämnda direktiv.

I lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning betonas enbart formellt hörande, medan EU-direktivet även betonar miljövardssynpunkter som viktiga och eftersträvansvärda. Enbart ett formellt hörande och möjlighet att säga sin åsikt motsvarar inte direktivets målsättningar.

I 2 kap. 11 § 3 mom. i vattenlagen förutsätts att en jämförelse görs mellan förmåner och men som ett projekt medför. I jämförelsen skall även beaktas kostnaderna för projektet. Uppgifter om vad projektet kommer att kosta är en förutsättning för en sådan jämförelse. Den förmån som ett projekt medför för en enskild fastighetsägare kan inte tillförlitligt bedömas om man inte vet med vilken andel fastighetsägaren måste delta i kostnaderna. Sökanden bör genom en skyldighet av editionskaraktär åläggas att förete utredning om kostnaderna för projektet.

Vid syneförrättningen, egentligen vid miljötillståndsverkets besiktning, fick ändringssökanden ett starkt intryck av partiskhet hos domarna, egentligen ledamöterna, till följd av att dessa underhöll sig med sökandena. I syfte att garantera en rättvis rättegång borde en syn ordnas i ärendet.

Det finns inte förutsättningar enligt vattenlagen att bifalla ansökan. All den nytta som avses i ansökan förutsätter att ett vägnät byggs på holmarna inom projektets influensområde. Miljötillståndsverket och förvaltningsdomstolen har beaktat vägnätets inverkan som en omständighet som talar för ansökan, men förbigått alla de omständigheter som verkar i motsatt riktning. Prövningen har varit ensidigt selektiv.

På projektets influensområde finns ett sådant absolut hinder för beviljande av tillstånd som avses i 1 kap. 15 a § i vattenlagen. Även beteckningen SL i strandplanen utgör ett hinder för projektet.

Om besvären i huvudsaken förkastas, bör ersättningen till O höjas till 30 273,83 euro jämte laglig ränta. I beslutet har man förbigått den omständigheten att det från bron/vägen längs brobanken är fri utsikt till ändringssökandens sommarvillan samt den störande inverkan som detta har på friden på sommarvillan. Eftersom även vägnätets inverkan har förbigåtts, har inte heller det men som anläggningen och användningen av detta medför kompenseras. Den utdömda ersättningen om 5 000 euro är för ändringssökanden en ynklig ersättning för förlust av bruksvärde och nedgång i värde.

Sökandenas förklaring

Sökandena har givit sin förklaring med anledning av besvären. Miljötillståndsverket har utifrån korrekt lagrum gett beslut i exakt de frågor, som sökanden A m.fl. ställt till miljötillståndsverket i form av ansökningshandlingar. Förvaltningsdomstolen har därefter beslutat att vidhålla miljötillståndsverkets beslut till alla delar utan väsentliga förändringar.

A m.fl. har förbättrat planerna i bro- och vägprojektet i flera repriser för att så långt som möjligt beakta enskilda intressen, myndigheternas krav på byggandet samt för att minimera all form av miljöpåverkan och eventuella negativa aspekter och följder av byggandet. Sökandena har fäst speciell vikt vid vattengenomströmningen i Tomsäcken, utformningen av bro 1 i Tomsäcken och därtill hörande brobankar. Detta har resulterat i minimalt låga brobankar (med minimal användning av fyllnadsmassor), men ändå en underfartshöjd under bron på hela 4,2 meter, vilket även säkerställer genomfart av räddningsverkets båt under broarna 1 och 2 samt möjlighet till en vattengenomströmning som är betydligt bättre än dagens situation både vid låg- och högvattentillstånd.

Miljötillståndsverket och förvaltningsdomstolen har haft all den information som vattenlagen förutsätter till sitt förfogande och fattat beslut i ärendet enligt aktuell och tillämplig lagstiftning. Eftersom det inte skett något som helst processuellt fel vid beslutsfattandet skall ärendet inte återupptas vid vare sig miljötillståndsverket eller förvaltningsdomstolen. Sökandena har yrkat att högsta förvaltningsdomstolen avgör ärendet på vederbörligt sätt. De nu inkomna besvären innehåller inte på något sätt någon ny information, kunskap eller utredningar som kunde ändra tidigare beslut.

Sökandena är nöjda med miljötillståndsverkets och förvaltningsdomstolens beslut och godtar de krav som ställs på sökandena. Sökandena har yrkat att 1) alla besvär i sin helhet förkastas och sökandena beviljas tillstånd att bygga broarna med därtill hörande brobankar, 2) sökandena beviljas ständig nyttjanderätt till de för broarna och brobankarna erforderliga vattenområdena i sundet Tomsäcken, mellan Häggören och Kalvskäret, och mellan Kalvskäret och Skinnarslandet (den sk. Tobaksrullen) samt att 3) de engångsersättningar till fastighetsägare som miljötillståndsverket och förvaltningsdomstolen har fastslagit i beslutets tillståndsbestämmelser samt andra engångsersättningar fastställs.

Med anledning av C:s och hans medparters ändringsansökan har sökandena yttrat att ändringssökanden L har avlidit 3.3.2004. Med ändringsansökan följer ingen utredning om huruvida ombudet, advokat Z, talar för L:s dödsbo eller för avlidne L.

Det finns lagliga grunder för beslut och nytta med projektet har utretts i detalj i ansökningshandlingarna till miljötillståndsverket.

Nytta är flera gånger större än skadan. Ingen långtida skada på naturvärdena finns, ej heller skada på vattenströmningen, vattennaturen, allmänna eller privata intressen. Detta har även myndigheterna konstaterat i sina tidigare utlåtanden till Västra Finlands miljötillståndsverk.

Att ändringssökandena i denna stund hittar på nya tekniska förslag (bro på pelare), utan att själva genom tredje parts utredningar konstatera det egna förslagets förträfflighet, ser sökandena enbart som ytterligare ett sätt att försöka fördröja hela projektet. Ändringssökandena har haft flera möjligheter att komma med tekniska alternativa lösningar under behandlingen i miljötillståndsverket, sökandena har ofta på egen bekostnad utrett olika tekniska alternativ oberoende vem som kommit med idéerna samt ständigt förbättrat sina planer kontinuerligt för att absolut minimera alla negativa verkningar av projektet. Sökandena är övertygade om att den tekniska lösningen som tillståndet gäller är optimal och en bra kompromiss, därför finns det inte i detta skede någon som helst anledning att ändra den tekniska utformningen på broarna i ansökan. Att ändringssökandena först ca 5 år efter att de första planerna på en bro över Tomsäcken diskuterades vill anföra att det kan finnas en ännu bättre teknisk lösning för överfarten över Tomsäcken, anser sökandena är att försova sig och därmed borde ändringssökandenas nya tekniska förslag lämnas helt obeaktat i ärendet.

Frågan om projektets påverkan på vattenkvaliteten har diskuterats mellan sökandena, myndigheter, sakkännare och experter mm. alltsedan år 1999 då de första planerna diskuterades. Sökandena har noggrant mätt (djupmätningar) vattnets genomströmningsmöjligheter i Tomsäcken i dag. Den fria vattenytans area är i dag i Tomsäcken bara ca 50 procent av den fria vattenytan genom den planerade brobanken i Tomsäcken. Alla myndigheter som tidigare gett bemötande i denna fråga har varit överens om att detta dimensioneringskriterium för vattengenomströmningen är tillräckligt.

Ändringssökandenas påstående att brobanken skulle begränsa vattengenomströmningen i Tomsäcken är inte bevisat på något sätt genom expertutlåtanden, mätningar, beräkningar eller studier, varför ändringssökandenas påstående i denna fråga inte är styrkt, däremot har sökandenas planer tillräckligt noggrant utretts för miljötillståndsverket.

Arbetskraft- och näringcentralens utlåtande är gjort på basen av sökandenas första förslag till brokonstruktion, sedan dess har bro- och vägbanken förbättrats flera gånger och centralen har inte funnit anledning att tekniskt kommentera den konstruktion som miljötillståndsverket och förvaltningsdomstolen beslutit om i respektive beslut, varför ändringssökandenas hänvisning i detta sammanhang är direkt missledande i frågan.

Ändringssökandenas hänvisning till ett helt annat projekt (Svartöskatan-Klockarisskäret) i samma kommun är oväsentlig i detta sammanhang.

Att ändringssökandena först nu vill att experten Richard Hudd uttalar sig i denna fråga visar på deras nonchalans att själva i tid utreda viktiga saker och konstruktivt vilja göra positiva saker för projektet. Som sökandena redan påpekat, är det ca 5 år sedan första planerna

diskuterats och därför undrar sökanden om Richard Hudd verkligen är den fiskeexpert som nu behövs i detta ärende när ändringssökandena inte tidigare kontaktat honom för expertutlåtanden. Av denna anledning bör ett möjligt expertutlåtande från Richard Hudd lämnas obeaktat.

B har i sin besvärskrift hänvisat till sin rätt att besitta och använda lägenheten Lillön RNr 6:115 i Övermalax by i Malax kommun. Besittnings- och användningsrätten är enligt besvärsskriften beviljad på livstid. Besittningen och användningen av en lägenhet är inte jämförbar med ägande- eller arrenderätten. På grund av detta kan B inte anses vara sakägare i ärendet. Eftersom han inte heller inom utsatt tid till besvärsskriften fogat fullmakt av ägarna, skall högsta förvaltningsdomstolen inte ta hans besvär till prövning.

För det fall att högsta förvaltningsdomstolen skulle pröva B:s talan i ärendet har sökandena hänvisat till sitt bemötande av C:s m. fl:s besvär.

Inte heller N har kunnat förete någon ny viktig information eller argument som skulle påverka eller ändra helhetsbedömningen i ärendet. Ärendet skall inte återföras till Vasa förvaltningsdomstol, eftersom inget processuellt fel har inträffat i ärendets behandling i förvaltningsdomstolen.

Sökandena har hos Västra Finlands miljötillståndswerk ansökt om beslut enligt vattenlagen. Detta har också myndigheterna beslutat om. Vägför rättningen är en skild process, som inte hör hemma i eller bör diskuteras i detta ärende till högsta förvaltningsdomstolen.

Både miljötillståndverket och förvaltningsdomstolen har tolkat lagen korrekt i sina beslut. I vattenlagens 2 kap. 11 § konstateras att som nytta anses allmänna fördelar, men också privata fördelar som jord-, skog- och vattenområdets produktivitetsökning samt ökade användningsmöjligheter för området. Sökandena har under ärendets behandling lämnat olika dokument från olika myndigheter, organisationer osv. gällande skogsbrukets förbättrade möjligheter i området, värdestegringen på alla lägenheter inom området samt de förbättrade möjligheterna att använda området t.ex. året om. Dessa möjligheter gäller även ändringssökanden. Markägarna har ett stort positivt intresse i området. Vid intressejämförelsen har detta intresse beaktas och jämförts med det motagerande intresse som är endast några fåtals.

Sökandena kan tänka sig att köpa N:s fastighet till marknadsvärde i stället för att betala överstora engångsersättningar, vilka enbart gynnar N:s personliga intressen.

Intressejämförelsen sker allmänt i pengar. Ändringssökanden har i sin besvärskrift hänvisat till andra värderingar och deras påverkan i ärendet. Exakta utredningar om skadans, menets eller förlustens storlek har ändringssökanden och inte heller andra ändringssökande kunnat specificera.

Sökandena har i sin ansökan samt i olika bemötanden på opartiskt sätt kunnat bevisa projektets nytta och de möjliga skador, men eller förluster av förmåner som projektet

eventuellt kan förorsaka. Dessutom har sökandena också i flera omgångar hänvisat till att också andra värderingar är viktiga för sökandena, eftersom också sökandena använder området privat.

Sökandena har yrkat, att högsta förvaltningsdomstolen förkastar ändringssökandens grundlösa krav på ersättning till den del de överstiger den av miljötillståndsverket/förvaltningsdomstolen fastslagna engångsersättningen.

Varken projektets omfattning eller läge i naturen är sådana att en fullständig miljökonsekvensbedömning skulle krävas. Detta är ett helt ogrundat och omotiverat krav. Detta har också miljötillståndsverket och förvaltningsdomstolen i sina respektive beslut fastställt. I miljötillståndsverkets beslut konstateras att de till ansökan bifogade utredningarna är tillräckliga för att man skall kunna avgöra ärendet.

Med anledning av O:s besvär har sökanden anført att allamiljömyndigheter har uttalat sig t.o.m. flera gånger under ärendets beredning, vilket också framgår av ansökningshandlingarna. Miljömyndigheterna har inte besvärat sig över vare sig Västra Finlands miljötillståndsverks eller Vasa förvaltningsdomstols beslut, vilket således kan anses vara tillfredsställande och riktigt i fråga om miljökonsekvensbedömningen.

Projektets omfattning är inte så stor att projektet skulle kunna förorsaka betydande ändring i miljövärden, ej heller risk eller fara för allmän användning av området. Sökandena har i sina tidigare bemötanden i ärendet också alltid sökt sådana alternativ att inga naturvärden som t.ex. fladaområdena går förlorade. Sökandena har frivilligt uppgjort ett program för miljökonsekvensbedömning, om en sådan senare skulle ha blivit aktuell. Detta behov har dock inte framkommit.

Det finns inget mervärde i att göra en omfattande miljökonsekvensbedömning enbart med hänsyn till byggandet i vatten, varför grunden som ändringssökanden syftar på inte alls är relevant i detta sammanhang.

Sökandena godkänner de ersättningsnivåer som Vasa förvaltningsdomstol fastslagit. Sökandena har yrkat att högsta förvaltningsdomstolen skall förkasta ändringssökandens ogrundade och omotiverade krav på ersättning till den del de överstiger den engångsersättning som Vasa förvaltningsdomstol fastställt.

Ansökan uppfyller alla de krav som ställs för byggande i vattendrag enligt vattenlagen. Sökandena har i flera omgångar under ärendets behandling konstaterat att byggandet av broarna berör alla sökandena, deras egendom och den miljö som sökandena vistas i. Det är i sökandenas genuina intresse att denna miljö inte försämras i och med byggandet av broarna. Alla de tillståndsbestämmelser som myndigheterna i miljöärenden tillställt sökanden skall beaktas. Även motståndarna skall kunna lita på miljömyndigheternas professionalism.

Sökandena har yrkat att högsta förvaltningsdomstolen skall förkasta alla besvär i deras helhet och i ärendet besluta som Vasa förvaltningsdomstol och Västra Finlands miljötillståndsverk

har beslutat.

Västra Finlands miljötillståndsverks utlåtande

Miljötillståndsverket har i sitt utlåtande anförts att miljötillståndsverket inte har något att uttala sig om med anledning av besvären och förklaringen.

Ändringssökandenas genmälen

1. B har yttrat att sökandena har anförts att de i flera repriser förbättrat planerna i bro- och vägprojektet för att beakta olika intressen samt för att minimera all form av miljöpåverkan och eventuella negativa aspekter och följder av byggandet. Dock anser sökandena i sitt bemötande det klandervärt att B har föreslagit att bron över Tomsäcksströmmen byggs på pelare, ett sådant förslag borde enligt sökandena ha lämnats tidigare.

B har i tidigt skede muntligt till företrädare för sökandena föreslagit denna tekniska lösning. Det kan aldrig vara för sent att komma med förslag till förbättringar. Däremot kan det inte åligga B att göra konsekvensanalys, utan detta är en myndighetsuppgift. Att en bro på pelare som tillåter vattengenomströmning på hela strömmens bredd (160 m), men även tillåter eventuella åtgärder både nu och i framtiden för att förbättra genomströmningen på hela strömmens bredd, är betydligt mindre hindrande än en bro med öppning och vägbankar, torde dock inte kräva omfattande utredningar för att kunna konstateras. Dessutom begränsar en bro med vägbankar alla framtida åtgärder som kan vara påkallade genom landhöjning till den mycket begränsade yta som broöppningen utgör.

Sökandena framhåller den stora nyttan med projektet. B befärar att ytterligare minskad vattengenomströmning i de inre delarna av Malax skärgård ytterligare förvärrar problemen med igenslamning, vasstillväxt och försämrade vattenkvalitet, med i första hand minskad trivsel som följd, men kan i förlängningen även kan leda till minskade fastighetsvärden i de inre delarna av Malax skärgård. Skulle detta ske, blir den totala samhällsnyttan tveksam, projektet leder i så fall till stor nytta för en del, men till avsevärd nackdel för andra. Byggs bron över Tomsäcksströmmen däremot på pelare, erhåller sökandena alla de eftertraktade fördelarna, utan att projektet riskerar att medföra negativa effekter för vare sig vattenmiljön eller för ett stort antal fastigheter innanför Tomsäcksströmmen.

I högsta förvaltningsdomstolens beslut 18.11.2005 har tillståndsansökan till en bro över Svartöhålet återförvisats till miljötillståndsverket för ny prövning. Ett tungt vägande skäl för ställningstagandet är den sannolika negativa inverkan som byggandet av bron skulle ha på malaxsikbeståndet, vars enda kända lekplats finns i Svartöhålet. Redan idag störs genomströmning och vattenutbyte i inre delar av Malax skärgård kraftigt av bron över Penikar sund. En ytterligare minskad genomströmning i de inre delarna av skärgården riskerar att ytterligare öka belastningen på vattenkvaliteten och kan äventyra befintliga lekområden för malaxsiken. Skulle av någon anledning de lekområden som mynningssiken idag använder som lekområden förstöras, samtidigt som en påverkan av genomströmningen med påföljande igenslamning tillåts i andra delar, försvåras eller omöjliggörs malaxsikens möjligheter att hitta alternativa lekområden. De båda broprojekten, dels över Svartöhålet och dels broarna över

Tomsäcksströmmen, Sandgrundsströmmen och kanalen mellan Stolparsgrund och Algrund påverkar var för sig och gemensamt vattengenomströmningen i inre delar av Malax skärgård. För att få en helhetssyn och bedöma de totala konsekvenserna bör de båda broprojekten därför bedömas gemensamt.

2. *C och hans medparter* har anfört att L:s dödsbo numera uppträder som ändringssökande. Detta sakförhållande har bekräftats av dödsbodelägaren X, son till den avlidne.

Beträffande själva sakframställningen i bemötandet har ändringssökandena hänvisat till vad som tidigare anförts och yrkats i ärendet. Broprojektets påverkan på områdets biodiversitet och särskilt på den s.k. mynningssiken i Malax bör prövas och betraktas som ett stort hinder för projektets genomförande. Det är särskilt viktigt att högsta förvaltningsdomstolen prövar nyttan av projektet ur allmän synpunkt i enlighet med 2 kap. 11 § 3 mom. i vattenlagen. I detta avseende har ändringssökandena hänvisat till högsta förvaltningsdomstolens beslut 18.11.2005 rörande sundet Svartöhålet i Malax. Nu i fråga varande broprojekt påverkar vattengenomströmningen också för Svartöhålet med omnejd. Sökandena påstår att genomströmningen vore tillräcklig i brobanken. Förändringar kommer att ske i vattenströmningen efter ett brobygge i jämförelse med dagens naturenliga tillstånd. Med hänvisning till ovan nämnda lagrum och till 2 kap. 6 § i samma lag har ändringssökandena upprepat sitt yrkande att Vasa förvaltningsdomstols beslut förkastas av högsta förvaltningsdomstolen. I andra hand har de yrkat att ärendet återförvisas till miljötillståndsverket för ny behandling.

3. *N* har yttrat att man i miljölagstiftningen har omfattat försiktighetsprincipen, enligt vilken redan risken för att en förbjuden följd uppstår har betydelse. Denna försiktighetsprincip kommer till uttryck även i vattenlagstiftningens tillståndssystem, med vilket man försöker skydda ekosystem och förhindra menliga och skadliga effekter av olika åtgärder.

Vare sig miljötillståndsverket eller förvaltningsdomstolen har i sina beslut ägnat tillräcklig uppmärksamhet åt att en ovan nämnd risk förorsakas. Den i vattenlagen avsedda förmån som brobyggnadsprojekten medför har bedömts i förväg, utgående från tanken att man senare kan bygga ett vägnät till fritidsbostäderna på holmarna samt främja skogsbruk. Bedömningen grundar sig inte på att det uppstår en omedelbar förmån, vilket lagens ordalydelse förutsätter, och en sådan uppstår inte bara genom att broprojektet realiserar, utan också en väg behövs. Det kan hända att vägnätet inte alls byggs ut till semesterstugorna, eller bara byggs ut till en del av dem, om vägbygget inte uppfyller de förutsättningar som föreskrivs i lagen om enskilda vägar (358/1962), t.ex. därför att det finns värden i naturen som hindrar detta. Naturvärden kan även tillfogas skada om ägarna till 100-200 semesterstugor utan vägförrättningar bygger egna vägar till sina stugor och gör detta oberoende av att en vägförrättning hålls i enlighet med bestämmelserna i lagen om enskilda vägar och att vid den fattas beslut som berör naturvärdena. Eftersom tomterna till semesterstugorna ligger i strandzonen, kan en del av dessa privata vägar t.o.m. bli långa. I varje händelse kommer det att finnas många sådana vägar och de kommer att finnas överallt.

Om en förhandsbedömning kan tas som utgångspunkt för projektet, borde bedömningen även gälla samtliga - inte enbart pekuniära - förmåner och värden som eventuellt går förlorade, så som avses i 2 kap. 11 § 3 mom. i vattenlagen.

Bestämmelsen i 1 kap. 15 a § i vattenlagen om skydd av de livsmiljötyper som små vattendrag utgör, förbjuder åtgärder som äventyrar att flador och glon på högst tio hektar bevaras i naturtillstånd. Enligt lagen är en sådan åtgärd förbjuden direkt med stöd av lagen, utan något särskilt myndighetsbeslut. Såsom av miljötillståndsverkets tillståndsbeslut framgår, har Västra Finlands miljöcentral, Österbottens arbetskrafts- och näringscentral och miljönämnden i Malax uttryckt sina farhågor för att nyttan av projektet till följd av senare åtgärder kan komma att försämra miljövärden som avses i 1 kap. 15 a § i vattenlagen, dvs. bevarande av flador i naturtillstånd, och projektet kan till sina följder strida mot vattenlagen, varför tillstånd för broprojektet inte bör beviljas.

De enda i penningbelopp uttryckta värderingar som har presenterats under tillståndsprocessen har gällt värdestegringen på fastigheterna, sedan dessa eventuellt kommit inom räckhåll för en väg. För fritidsfastigheter innebär värderingen då en uppskattad stegring av fastigheternas försäljningspris, och inte en ökning av deras bruksvärde, så som avses i 2 kap. 11 § 1 mom. i vattenlagen. Den eventuella inlösen av N:s fastighet som sökandena har föreslagit i sitt bemötande kommer inte i fråga, eftersom den ena av byggnaderna på fastigheten har funnits i släkten i nästan hundra års tid och det för ägarna är viktigt att fastighetens bruksvärde - inte dess försäljningspris - bibehålls.

4. O har upprepat vad han tidigare har anfört och yrkat i ärendet. Ansökan bör förkastas.

O och sökandena har olika uppfattning om vad lagen förutsätter i denna sak. Att miljömyndigheterna inte har utövat sin rätt att föra talan i ärendet saknar betydelse i detta avseende. Av detta skall man inte dra den slutsatsen att det på något sätt vore tillåtet att ta lättare på den lagstiftning och innehållet i de normer som gäller ansökan eller på något sätt anse att de inte skulle ha så stor betydelse. Att projektets indirekta konsekvenser utreds är i detta sammanhang i överensstämmelse med gällande lagstiftning.

Om projektet förverkligas innebär detta att bestående miljövärden försvinner. För Malax skärgård är det fråga om ett jättelikt projekt. Den frivilliga bedömning av miljökonsekvenserna som sökandena talar om har inte presenterats. O:s yrkande gäller inte ett eventuellt tilläggsvärde, utan en utredning av lagens exakta innehåll och ett iakttagande av detta i en situation som ger rum för tolkning.

Antecknas, att högsta förvaltningsdomstolen 18.11.2005 har givit sitt beslut liggarnummer 3005 i ett ärende som gällde tillstånd att bygga en bro med därtill hörande brobankar samt muddra vattenområdet mellan holmen Klockarisskäret och Svartöskatan på fastlandet på det samfälliga vattenområdet RNr 876:1 i Yttermalax och Övermalax byar i Malax kommun.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

1. Yrkandet att bro nr 1 skall byggas på pelare eller brokistor prövas inte.

Till övriga delar har högsta förvaltningsdomstolen prövat ärendet.

2. Den invändning förkastas som sökandena i sin förklaring har framställt om L:s dödsbos rätt att hos högsta förvaltningsdomstolen fortsätta de besvär som 3.3.2004 avlidna L har anfört hos Vasa förvaltningsdomstol.

3. O:s yrkande på förrättande av syn i ärendet förkastas.

4. Vasa förvaltningsdomstols beslut upphävs och undanröjs till den del som förvaltningsdomstolen inte har prövat B:s besvär. Nämda besvär prövas omedelbart och förkastas.

5. I övrigt förkastas besvären. Slutresultatet i Vasa förvaltningsdomstols beslut ändras inte.

Motiveringar

1. Yrkandet har framställts första gången i besvären till högsta förvaltningsdomstolen. Av denna anledning och när yrkandet, om det bifalls, förutsätter en helt ny planering av bro 1, kan det inte tas till prövning i högsta förvaltningsdomstolen.

2. Tillståndsärendet har gällt L i egenskap av ägare till fastigheten Gran RNr 6:111. Efter L:s bortgång 3.3.2004 har hans dödsbo följaktligen haft rätt att hos högsta förvaltningsdomstolen fortsätta de besvär som han anfört hos Vasa förvaltningsdomstol.

3. Med beaktande av 41 § i förvaltningsprocesslagen och den utredning som framgår av handlingarna behöver syn inte förrättas för att ärendet skall kunna utredas.

4. I 28 § 1 mom. i förvaltningsprocesslagen föreskrivs att om besvär är bristfälliga, skall ändringssökanden beredas tillfälle att komplettera dem, om en komplettering inte saknar betydelse för behandlingen av ärendet.

Enligt 2 mom. i samma paragraf skall ändringssökanden ges en skälig frist för att komplettera sina besvär och samtidigt skall han upplysas om på vilket sätt besvären är bristfälliga.

Förvaltningsdomstolen borde i enlighet med ovan nämnda lagrum ha berett B möjlighet att komplettera sina besvär, när det framgick att B inte ägde de lägenheter för vilkas räkning han hade anfört besvär. Då hade B för förvaltningsdomstolen kunnat påvisa att han och hans hustru i ett 7.11.1988 daterat köpebrev hade förbehållit sig livstida besittnings- och dispositionsrätt till sommarstugefastigheten Lillön RNr 6:115.

Eftersom förvaltningsdomstolen inte har förfarit på ovan nämnt sätt och när B enligt ovan nämnda villkor i köpebrevet skall anses ha besvärsrätt i ärendet, skall förvaltningsdomstolens beslut till denna del upphävas och undanröjas som varande felaktigt.

För att ytterligare dröjsmål skall undvikas, är det likväl motiverat att högsta

förvaltningsdomstolen omedelbart prövar B besvär till förvaltningsdomstolen och inte återförvisar dem för ny behandling av förvaltningsdomstolen. Med beaktande av vad förvaltningsdomstolen har anfört som motivering till sitt avgörande i huvudsaken när förvaltningsdomstolen har avgjort de övriga ändringssökandes besvär vilka förvaltningsdomstolen har prövat, de motiveringar till miljötillståndsverkets beslut som förvaltningsdomstolen har nämnt i motiveringarna till sitt eget beslut samt de motiveringar som i övrigt nämns nedan i det stycke i avsnitt 5 av dessa motiveringar som bär underrubriken Avgörandet i huvudsaken i övrigt, finns det inte skäl att ändra förvaltningsdomstolens beslut på de grunder som anförts i B besvär.

5. Avgörandet av huvudsaken

Tillämpliga bestämmelser angående skyldighet att ersätta förlust av utsikt

I 1 kap. 15 § 1 mom. i vattenlagen bestäms att om inte något annat följer av vad som föreskrivs nedan i samma lag eller av tillstånd som meddelas med stöd därav, får vatten inte ledas från vattendrag eller annan sådan åtgärd i vattendrag eller på marken vidtas att därav eller såsom följd därav i vattendragets läge, djup, vattenstånd, vattenlopp eller vattenmiljön i övrigt kan orsakas förändring som

- 1) åstadkommer skada eller men på annans vattenområde, fiske, mark, byggnad eller egendom av annat slag,
- 2) medför fara för översvämning, allmän vattenbrist eller skadlig förändring av vattennaturen och dess funktion,
- 3) betydligt minskar naturskönheten, trivseln i omgivningen, kulturvärdena eller vattendragets användbarhet för vattenförsörjning eller dess lämplighet för rekreatiönsändamål,
- 4) försämrar vattendragets reningsförmåga, ändrar kungsådran eller försvårar användningen av allmän far- eller flottled,
- 5) medför fara för hälsan, eller som
- 6) på annat därmed jämförligt sätt kränker allmänt intresse (förbud mot ändring av vattendrag).

Vad som i 1 kap. 15 § 1 mom. i vattenlagen föreskrivs om åtgärder gäller enligt 1 kap. 15 § 2 mom. i vattenlagen i tillämpliga delar också användning av anläggning eller anordning.

Förbudet i 1 kap. 15 § 1 mom. i vattenlagen gäller enligt 1 kap. 15 § 3 mom. i vattenlagen också åtgärder som kan förorsaka sådan förändring av vattnets eller bottenens beskaffenhet i vattendrag som kan ha en i momentet nämnd följd, om det inte är fråga om förorening som

avses i 3 § 1 mom. 1 punkten i miljöskyddslagen (86/2000) eller förorening som förorsakas på det sätt som avses i 1 kap. 19 § 1 mom. i vattenlagen.

Förbudet i 1 kap. 15 § 1 mom. i vattenlagen gäller enligt 1 kap. 15 § 4 mom. i vattenlagen dock inte åtgärder som kan förorsaka skada eller men endast för en enskild, om denne har samtyckt till åtgärden.

I 2 kap. 13 § 1 mom. i vattenlagen bestäms att skada, men och annan förlust av förmån, som följer av byggande, användande av färdigbyggd inrättning eller annan anläggning eller rätt att nyttja eller inlösa annan tillhörig egendom skall ersättas vederbörande.

När tillstånd till en viss åtgärd beviljas med stöd av vattenlagen, skall det enligt 11 kap. 8 § 1 mom. i vattenlagen även bestämmas om och till vilket belopp ersättning skall betalas för skada, men eller annan förlust av förmån, om inte något annat följer av 16 kap. 24 § i vattenlagen.

I ett ansökningsärende som gäller tillstånd till ett företag eller en åtgärd enligt vattenlagen skall miljötillståndsverket enligt 16 kap. 21 § 1 mom. i vattenlagen bland annat, även om något ersättningsyrkande inte har framställts, pröva om och till vilket belopp ersättning skall betalas för konstaterade skador, men eller andra förluster av förmån, och på tjänstens vägnar också i övrigt beakta vad som i vattenlagen föreskrivs om säkerställande av ett allmänt intresse samt enskild rätt och fördel.

I 11 kap. 1 § 1 mom. i vattenlagen bestäms att om ersättning enligt stadgandena i vattenlagen skall gäldas för skada, men eller annan förlust av förmån till följd av åtgärd, som vidtagits i stöd av vattenlagen eller tillstånd som meddelats på grund av vattenlagen, skall vid fastställande och gäldande av ersättningen stadgandena i 11 kap. i vattenlagen lända till efterrättelse.

I 11 kap. 3 § 1 mom. i vattenlagen bestäms att om ersättning till följd av viss åtgärd inte annat har stadgats, skall såsom skada, men och annan förlust av förmån, som i vattenlagen avses, ersättas:

1) förlust av förmån, som följer av en i stöd av vattenlagen annan medgiven nyttjanderätt eller rätt att inlösa fast eller lös egendom;

2) förlust, skadande eller försämrande av fast eller lös egendom eller del därav av annan än i 1 punkten nämnd orsak, hindrande eller försvårande av egendomens nyttjande, minskning av dess avkastning, nedgång av dess saluvärde samt förlust av annan förmån med förmögenhetsvärde, vilken har sin grund i äganderätten, vartill även hänförs kostnader för flyttande av egendom och dess ändrande;

3) sådan minskning av bruksvärdet eller nedgång i saluvärdet i fråga om samma ägare tillhörande annan fast eller lös egendom, som följer av en i 1 eller 2 punkten nämnd förlust av förmån, eller kostnader, som föranleds av flyttning eller uppförande ånyo av byggnad eller

annan egendom;

4) förlust av servituts- eller nyttjanderätt, nyttjanderätt till vattenkraft, fiskerätt samt därmed jämförlig annan särskild rätt, hindrande eller försvårande av dess nyttjande ävensom förlust av annan förmån med förmögensvärde som grundar sig på sådan rätt, i fråga om legorätt dock endast till den del legotagaren inte har rätt till sådan nedsättning av legovederlaget varom stadgas i 11 kap. 19 § i vattenlagen;

5) förlust, som uppstått genom att byggnad eller annan anläggning, anordning eller materiel blivit onyttig på grund av att den i 4 punkten avsedda förmånen delvis eller helt gått förlorad;

6) hindrande eller avsevärt försvårande av för vederbörande erforderlig möjlighet att ha tillgång till vatten eller av annat viktigt nyttjande av vattenområde eller dess strand, vilka grundar sig på annan rätt än äganderätten eller i 4 punkten avsedd särskild rätt;

7) hindrande eller försvårande av renskötsel eller yrkesmässigt fiske även i andra än ovan nämnda fall; samt

8) avbrott i idkande av rörelse på fastighet, som åtgärden gäller, samt kostnader för flyttning från sådan fastighet.

Om skada, men eller någon annan förlust av förmån som skall ersättas med stöd av 11 kap. 3 § 1 mom. i vattenlagen orsakas genom buller, skakning, strålning, ljus, värme, lukt eller någon annan motsvarande störning, skall enligt 11 kap. 3 § 2 mom. tillämpas 12 § i lagen om ersättning för miljöskador.

För skada, som avses i 11 kap. 3 § 1 mom. 1-5 punkterna i vattenlagen, skall, såframt ej av 6 och 7 § i 11 kap. i vattenlagen annat följer, gäldas enligt 11 kap. 5 § 1 mom. i vattenlagen dess fulla värde motsvarande ersättning. Då ersättning gäldas för överlåtelse av fast egendom eller del därav eller för upplåtande av nyttjanderätt till fast egendom och i vattenlagen inte annat stadgats, skall vid ersättningens fastställande stadgandena om ersättningsgrunderna i den allmänna expropriationslagstiftningen tillämpas.

Om åtgärd, som förorsakat skada, medför omedelbar nytta för den till ersättning berättigades egendom och om han inte på den grund är pliktig att ta del i kostnaderna för företaget, skall enligt 11 kap. 5 § 2 mom. i vattenlagen den nytta han erhållit skäligen jämkningsvis beaktas vid fastställandet av ersättningen.

För skada, varom i 11 kap. 3 § 6-8 punkterna i vattenlagen är stadgat, skall enligt 11 kap. 5 § 3 mom. i vattenlagen ersättning fastställas med beaktande efter omständigheterna även av den nytta, som företaget omedelbart medför för den till ersättning berättigade, såframt han inte skall ta del i kostnaderna för företaget.

Rättslig bedömning av skyldigheten att ersätta förlust av utsikt från lägenheten Herrvik RNr

Den omständigheten att någon till följd av ett projekts inverkan på landskapsbilden är part i ett tillståndsärende eller att projektets inverkan på landskapsbilden även till den del som den berör enskilda fastigheter beaktas vid bedömningen av tillståndsförutsättningarna, enligt vad som bestäms i 2 kap. 6 och 11 § i vattenlagen, eller när villkor för ett tillstånd ställs bland annat enligt vad som bestäms i 2 kap. 3 och 15 § i vattenlagen, innebär inte i sig att dessa menliga verkningar vore sådana förluster av förmån som skall ersättas och om vilka bestäms i 2 kap. 13 § och 11 kap. 3 § i vattenlagen.

Bestämmelserna i 11 kap. 3 § i vattenlagen blir vanligtvis tillämpliga i situationer där egendom som tillhör den som har rätt till ersättning blir föremål för inlösen eller nyttjanderätt, en åtgärd eller påföljd som fysiskt inverkar på egendomen eller en sådan störning som avses i 11 kap. 3 § 2 mom. i vattenlagen. Även i den juridiska litteraturen har detta ofta ansetts vara utgångspunkten, trots att även åsikter i motsatt riktning har framförts. I 1 mom. 2 punkten i nämnda 3 § föreskrivs å andra sidan inget om att det sätt på vilket förlusten av förmånen uppstår uttryckligen skulle inskränka rätten till ersättning för nedgång i egendomens saluvärde eller förlust av annan förmån med förmögenhetsvärde, som har sin grund i äganderätten.

Bestämmelserna i 11 kap. 3 § 1 mom. 6 och 7 punkten i vattenlagen utgör uttryckliga undantag från ovan nämnda utgångspunkt. Enligt hävdvunnen praxis har man dessutom ansett att det men som en strandfastighet som används för rekreation tillfogas genom att vattenområdet utanför fastigheten förörensas skall ersättas oberoende av om vattenområdet hör till fastigheten eller inte eller om fastigheten har andel i vattenområdet eller inte. Tillämpningen av bestämmelsen i 1 mom. 6 punkten, som gäller förlust av vissa möjligheter att nyttja ett vattenområde eller en strand och som vidgar ersättningsskyldigheten jämfört med vad som föreskrivs i punkterna 1-5 i samma moment, förutsätter överhuvudtaget inte att en ersättningsgill förlust skall grunda sig på äganderätt eller särskild rättighet. För lägenheten Herrvik RNr 6:82 är det i detta ärende dock inte fråga om en sådan tillgång till vatten eller annat viktigt nyttjande av vattenområde eller strand som avses i 11 kap. 3 § 1 mom. 6 punkten i vattenlagen och som skulle hindras eller försvåras.

Fastigheten Herrvik RNr 6:82 är inte föremål för inlösen och för tillståndshavarna stiftas ingen nyttjanderätt till fastigheten. Broprojektet ändrar inte vattenståndet, vattenmängden eller vattenkvaliteten på vattenområdet utanför fastigheten, utom att muddringen medför en övergående grumling av vattnet. Den eventuella betydelsen av att lägenheten Herrvik RNr 6:82 enligt fastighetsregistret inte har någon andel i nämnda samfällda vattenområde behöver därför inte bedömas. När hänsyn även tas till det villkor som förvaltningsdomstolen med anledning av N:s besvär med sitt beslut har fogat till tillståndet och enligt vilket Bro 1 med därtill hörande brobankar skall försees med permanentbeläggning, ger en förhandsbedömning inte heller vid handen att fastigheten genom projektet blir föremål för en sådan störning som avses i 11 kap. 3 § 2 mom. i vattenlagen.

Det gäller följaktligen att avgöra om broprojektet på en grund som enbart hänför sig till utsikten över landskapet på ett sådant sätt berör den skyddade rättsliga ställning som tillkommer ägarna till fastigheten Herrvik RNr 6:82 att bestämmelserna i 11 kap. 3 § 1 mom.

2 punkten i vattenlagen kan bli tillämpliga beträffande den.

Om bro 1 byggs, kommer den att ligga på ett vattenavstånd av ca 40-200 meter i snett nordvästlig riktning från strandlinjen av fastigheten Herrvik RNr 6:82, även om den inte ligger direkt framför fastighetens strand. Byggnadernas beskaffenhet och placering på nämnda fastighet, som används för fritidsboende, terrängens form på fastigheten samt fastighetens och byggnadernas avstånd från bron och brobankarna tyder på att bron och brobankarna skulle komma att ha en menlig inverkan på utsikten från fastigheten. Detta gäller i synnerhet utsikten från den västra delen av fastigheten, särskilt från den 1952 uppförda byggnad som ligger närmast brokonstruktionen. Fastigheten ligger vid ett jämförelsevis smalt sund, vars stränder redan till betydande del är bebyggda med fritidsbostäder.

Rättsordningens utgångspunkt är dock att en fastighetsägare inte utan någon uttrycklig rättsgrund har rätt att förutsätta att utsikten mot landskapet utanför hans eller hennes fastighet hålls oförändrad. Detta är fallet oberoende av om utsikten öppnar sig på längre eller närmare håll. Ett enbart till utsikten hänförligt men, som uppstår till följd av förändringar som äger rum endast utanför fastighetens område, är inte en sådan i 1 kap. 15 § i vattenlagen avsedd, av byggande eller annan åtgärd i vattendrag eller på marken genom en följd i vattendragets läge, djup, vattenstånd, vattenlopp eller vattenmiljön i övrigt orsakad skada eller men på annans egendom som i sig skulle förutsätta tillstånd av miljötillståndsverket och som av denna anledning även kunde leda till bestämmande av ersättningar. Byggandet av bron och brobankarna i det aktuella projektet har i varje fall krävt tillstånd, men av andra orsaker.

Ett men av ovan nämnt slag, som endast gäller utsikten över landskapet, kan därför medföra bestämmande av ersättning med stöd av 11 kap. 3 § 1 mom. 2 punkten i vattenlagen endast i det undantagsfallet att ägaren vid en helhetsbedömning av förhållandena visar sig ha en rättsställning som är skyddad mot förändringar i landskapet. Vid prövningen av denna fråga skall vikt läggas vid fastighetens avstånd till förändringen i landskapet, användningen av markområdet i fråga samt de övriga förhållandena på området, innehållet i en plan som avses i markanvändnings- och bygglagen, såvida fastigheten eller dess närliggande områden omfattas av en sådan, samt övriga förutsättningar för ändrad markanvändning. Dessutom skall vikt även läggas vid förändringens styrka, omedelbarhet och oväntade karaktär.

På området finns ingen gällande detaljerad plan. Malax kommunfullmäktige har 18.9.1995 antagit en i byggnadslagen (370/1958) avsedd delgeneralplan för strandområden, som till de delar som det nu är fråga om har fastställts av Västra Finlands miljöcentral 19.6.1996. Med stöd av 211 § i markanvändnings- och bygglagen är delgeneralplanen fortfarande i kraft och har de rättsverkningar som föreskrivs i nämnda 211 §. I delgeneralplanen har fastigheten Herrvik RNr 6:82 anvisats som ett område för fritidsbostäder. Detsamma gäller största delen av den övriga sydvästra stranden av sundet Tomsäcken samt den lilla holme som ligger mitt i sundet, nära bron och framför nämnda fastighet. Delgeneralplanen gäller egentligen enbart strandområden, fastän även vattenområden ligger innanför planområdets yttre gräns. I planen finns dock inte några planbeteckningar på vattenområdet i sundet. Delgeneralplanen har inte varit avsedd att styra utvecklingen av trafikförbindelserna på området.

Med hänsyn till ovan nämnda omständigheter och till den utredning som handlingarna i ärendet annars ger om lägenheten Herrvik, broprojektet och dess verkningar samt de övriga

förhållandena på området, kan ägarna till fastigheten inte anses ha någon sådan skyddad rättslig ställning att i vattenlagen föreskrivna förutsättningar för bestämmande av ersättning åt dem undantagsvis skulle föreligga. Det yrkande som N i sina besvär hos högsta förvaltningsdomstolen framställt om höjning av den ersättning som har bestämts i miljötillståndsverkets beslut och som inte har ändrats av Vasa förvaltningsdomstol bör således inte bifallas. Någon bedömning av den nytta som projektet medför och varmed en ersättning eventuellt skall minskas i enlighet med vad som föreskrivs i 11 kap. 5 § 2 och 3 mom. i vattenlagen behöver därför inte göras.

Avgörandet av huvudsaken i övrigt

Med beaktande i övrigt av motiveringarna till förvaltningsdomstolens beslut samt de i dem nämnda motiveringarna till miljötillståndsverkets beslut, de rättsregler som miljötillståndsverket och förvaltningsdomstolen har hänvisat till i sina motiveringar, de yrkanden som har framställts i högsta förvaltningsdomstolen och den utredning som har företetts i ärendet, finns det inte heller till övriga delar skäl att på de grunder som anförts i besvären ändra slutresultatet i förvaltningsdomstolens beslut.

I ärendets avgörande har deltagit förvaltningsråden Lauri Tarasti, Pekka Vihervuori, Ilkka Pere, Anne E. Niemi och Tuula Pynnä samt miljösakskunnigråden Pertti Vakkilainen och Olli Varis. Ärendets föredragande Tuulia Riikonen.